

PORODIČNIZAKON

("Sl. glasnik RS", br. 54/2002, 41/2008 i 63/2014)

PRVI DIO OSNOVNE ODREDBE

Član 1

Ovim zakonom uređuju se porodično pravni odnosi između bračnih supružnika, roditelja i djece, usvojioca i usvojenika, staraoca i šticećenika i odnosi između srodnika u bračnoj, vanbračnoj ili usvojeničkoj porodici, te postupci nadležnih organa u vezi s porodičnim odnosima i starateljstvom.

Član 2

(1) Porodica, u smislu ovog zakona, je životna zajednica roditelja i djece i drugih srodnika.

(2) Porodično pravni odnosi koje ovaj zakon uređuje su: zaključenje braka, lična prava i dužnosti bračnih supružnika, prestanak braka, odnosi roditelja i djece i drugih srodnika, usvojenje, starateljstvo, izdržavanje, imovinski odnosi između bračnih, vanbračnih supružnika, i drugih srodnika i određeni oblici pravne zaštite porodice.

Član 3

Republika Srpska obezbjeđuje posebnu zaštitu porodici, majci i djetetu u skladu sa međunarodno priznatim ljudskim pravima i osnovnim slobodama.

Član 4

(1) Brak je zakonom uređena zajednica života žene i muškarca.

(2) Brak se zasniva na slobodnoj odluci muškarca i žene da zaključe brak, na ravnopravnosti bračnih supružnika, međusobnom poštovanju i uzajamnom pomaganju.

Član 5

(1) Svako slobodno odlučuje o zaključenju braka, zasnivanju porodice i rađanju djece.

(2) U interesu slobodnog planiranja porodice, zaštite rađanja, razvoja i podizanja djece Republika stvara potrebne uslove, organe i kadrove za pružanje savjeta roditeljima o svim značajnim pitanjima vezanim za njihova roditeljska prava i obaveze.

Član 6

Roditelji su dužni da se staraju o životu i zdravlju svoje djece, kao i o njihovom podizanju, vaspitanju i obrazovanju.

Član 7

Djeca su dužna da se staraju o svojim roditeljima, da se prema njima odnose s poštovanjem i da ih pomažu kada je to potrebno.

Član 8

Prava i dužnosti roditelja i drugih srodnika prema djeci, kao i prava i dužnosti djece prema roditeljima i srođnicima jednaka su, bez obzira da li su djeca rođena u braku ili van braka.

Član 9

(1) Obaveza izdržavanja između roditelja i djece i drugih srodnika, kao i bračnih i vanbračnih supružnika, izraz je porodične solidarnosti i u interesu je društvene zajednice.

(2) Izdržavanje se, u pravilu, određuje prema potrebama primaoca izdržavanja i mogućnostima davaoca izdržavanja.

Član 10

Usvojenjem između usvojioca i usvojenika uspostavljaju se odnosi koji postoje između roditelja i djece, s ciljem da se djetetu koje se usvaja pruže uslovi života kakve imaju djeca koja žive u porodici.

Član 11

Republika Srpska starateljstvom pruža posebnu zaštitu maloljetnoj djeci koja nemaju roditeljskog staranja i punoljetnim licima koja nisu sposobna ili nisu u mogućnosti starati se sami o svojim pravima i interesima.

Član 12

(1) Zajednica života žene i muškaraca koja nije pravno uređena na način propisan ovim zakonom (vanbračna zajednica) izjednačena je sa bračnom zajednicom u pogledu prava na međusobno izdržavanje i drugih imovinsko-pravnih odnosa, pod uslovima i na način propisan ovim zakonom.

(2) Maloljetne članove porodice i punoljetna lica koja nisu sposobna za samostalno preduzimanje pravnih radnji u pravnim postupcima kada se radi o zaštiti ili ostvarivanju njihovih prava i interesa zastupa po službenoj dužnosti organ starateljstva.

Član 13

(1) Poslove zaštite i pružanja pravne pomoći porodici i njenim članovima na način i po postupku određenim zakonom obavlja opštinski organ uprave nadležan za poslove socijalne zaštite, ukoliko odlukom nadležnog organa lokalne samouprave vršenje ovih poslova nije povjereno nekom drugom organu ili organizaciji (u daljem tekstu: organ starateljstva).

(2) Porodica i njeni članovi uživaju sudsku zaštitu.

(3) Svi organi, organizacije i fizička lica su dužni bez odlaganja obavijestiti organ starateljstva u pogledu djetetovih prava, naročito nasilju, zlostavljanju, polnim zloupotrebama i zlostavljanju djeteta.

DRUGI DIO BPAK

I - ZAKLJUČENJE BRAKA

1. Uslovi za zaključenje braka

Član 14

Brak zaključuju dva lica različitog pola saglasnošću slobodno izjavljenih volja pred nadležnim opštinskim organom uprave.

Član 15

Ukoliko prilikom zaključenja braka nije bio ispunjen bilo koji od uslova iz prethodnog člana, brak je ništav.

Pravo na tužbu za poništenje braka pripada svakom licu koje ima pravni interes i organu starateljstva.

2. Postupak za zaključenje braka

Član 16

Lica koja namjeravaju da stupe u brak podnose prijavu matičaru u opštini u kojoj žele da zaključe brak. Uz prijavu se prilažu izvodi iz matične knjige rođenih, a kad je to potrebno i druge isprave.

Član 17

(1) Matičar će, na osnovu izjava lica koja žele da stupe u brak, po potrebi i na drugi način, provjeriti da li su ispunjene pretpostavke za zaključenje i punovažnost braka.

(2) Ako utvrdi da nisu ispunjene pretpostavke za zaključenje i punovažnost braka, matičar će usmeno saopštiti podnosiocima prijave da ne mogu zaključiti brak i o tome sačiniti službenu zabilješku.

Član 18

Lica koja su podnijela prijavu za zaključenje braka, ukoliko nisu saglasna sa usmenim saopštenjem iz stava 2. prethodnog člana, mogu u roku od osam dana od dana saopštenja matičara, uložiti prigovor nadležnom opštinskom organu uprave. Ovaj organ je dužan odmah odlučiti o prigovoru i donijeti rješenje.

Član 19

Dan za zaključenje braka određuje matičar u sporazumu s licima koja žele stupiti u brak.

Član 20

Matičar će preporučiti licima koja namjeravaju zaključiti brak da se, prije dana određenog za sklapanje braka, uzajamno informišu o stanju zdravlja, te da posjete porodično savjetovište i upoznaju se o uslovima i pretpostavkama za razvoj skladnih bračnih i porodičnih odnosa i mogućnostima i oblicima planiranja porodice.

(2) Matičar će upoznati buduće supružnike o mogućnosti da svoje imovinske odnose urede bračnim ugovorom, u skladu sa odredbama člana 271. st. 3. i 4. ovog zakona.

Član 21

Zaključivanje braka vrši se na svečan način u za to određenoj prostoriji, a može se obaviti i na nekom drugom mjestu, kada za to postoje opravdani razlozi.

Član 22

Zaključenju braka prisustvuju budući supružnici, gradonačelnik grada, odnosno načelnik opštine ili delegirani odbornik, dva svjedoka i matičar.

Član 23

(1) U naročito opravdanim slučajevima, nadležni opštinski organ uprave može rješenjem dozvoliti da se brak zaključi uz prisustvo samo jednog od budućih bračnih supružnika i punomoćnika drugog bračnog supružnika.

(2) U punomoći, koja mora biti ovjerena, moraju biti tačno označeni lični podaci davaoca punomoći, punomoćnika i lica s kojim davalac punomoći namjerava da zaključi brak i datum izdavanja punomoći.

(3) Punomoć iz stava 2. ovog člana ovjerava se pred sudom ili notarom.

(4) Punomoć iz prethodnog stava važi 90 dana od dana ovjeravanja.

Član 24

Svjedok pri zaključenju braka može biti svako punoljetno lice koje ima poslovnu sposobnost.

Član 25

Zaključenje braka počinje izvještajem matičara da su zaključenju braka pristupili budući supružnici i svjedoci i da su ispunjene pretpostavke za zaključenje braka.

Član 26

Nakon što gradonačelnik ili načelnik opštine, odnosno delegirani odbornik utvrdi da na izvještaj matičara nema prigovora, upoznaće buduće supružnike s odredbama ovog zakona o njihovim pravima i dužnostima, upoznavajući ih naročito sa sadržajem odredaba člana 39. do 43. ovog zakona.

Poslije toga će svakog od budućih supružnika ponaosob upitati da li pristaju da jedan s drugim zaključe brak.

Član 27

Izjave budućih supružnika kojim oni pristaju da zaključe brak, matičar će upisati u matičnu knjigu vjenčanih, u koju se, nakon toga, potpisuju bračni supružnici, gradonačelnik ili načelnik ili ovlašćeni odbornik, svjedoci i na kraju matičar. Nakon toga gradonačelnik ili načelnik, odnosno ovlašćeni odbornik proglašava brak zaključenim.

Član 28

Odmah po zaključenju braka, bračnim supružnicima će se izdati izvod iz matične knjige vjenčanih.

3. Smetnje za zaključenje braka

Član 29

Brak nije valjan ako nije zaključen u cilju zajednice života bračnih supružnika.

Član 30

(1) Brak nije valjan ako je na njegovo zaključenje bračni supružnik pristao u strahu izazvanom ozbiljnom prijetnjom.

(2) Brak nije valjan ako je na njegovo zaključenje bračni supružnik pristao u zabludi o ličnosti drugog bračnog supružnika ili o njegovoj bitnoj osobini.

(3) Zabluda o ličnosti bračnog supružnika postoji kad je bračni supružnik mislio da stupa u brak s jednim licem, a stupio je u brak s drugim.

(4) Zabluda o bitnoj osobini bračnog supružnika postoji kad se radi o osobini odnosno o okolnosti koja bi drugog bračnog supružnika odvratila od zaključenja braka da je za nju znao, a naročito u slučaju krajnje opasne ili teške bolesti, protivprirodne navike, polne nemoći, trudnoće žene s drugim muškarcem, nečasnog zanimanja i ranije osude zbog krivičnog djela učinjenog iz nečasnih pobuda.

Član 31

Brak se ne može zaključiti dok drugi brak ne prestane.

Član 32

Brak ne može zaključiti lice koje zbog duševne bolesti, duševne nerazvijenosti ili iz drugih razloga nije sposobno za rasuđivanje.

Član 33

(1) Brak ne mogu zaključiti među sobom: krvni srodnici u pravoj liniji, brat i sestra, brat i sestra po ocu ili majci, stric i sinovica, ujak i sestričina, tetka i bratić, tetka i sestrić i djeca braće i sestara, kao ni djeca braće i sestara po ocu ili majci.

(2) Odredba iz prethodnog stava primjenjuje se i na odnose potpunog usvojenja.

Član 34

U pogledu uslova za valjanost zaključenja braka, vanbračno srodstvo je izjednačeno s bračnim srodstvom.

Član 35

(1) Brak ne mogu zaključiti među sobom: svekar i snaha, zet i tašta, očuh i pastorka i maćeha i pastorak, bez obzira da li je brak usljed čijeg su zaključenja došli u ovo srodstvo, prestao.

(2) Iz opravdanih razloga sud može u vanparničnom postupku dozvoliti zaključenje braka srodniciima po tazbini iz prethodnog stava.

(3) Prije donošenja odluke, sud će pribaviti mišljenje organa starateljstva.

Član 36

(1) Brak ne može zaključiti lice koje nije navršilo 18 godina života.

(2) Iz opravdanih razloga sud može u vanparničnom postupku dozvoliti zaključenje braka maloljetniku starijem od 16 godina, ako utvrdi da je to lice tjelesno i duševno sposobno za vršenje prava i dužnosti koje proizlaze iz braka. Predlog za dozvolu zaključenja braka može podnijeti zainteresovano maloljetno lice.

(3) Prije donošenja odluke sud će pribaviti mišljenje organa starateljstva.

4. Zabrane za zaključenje braka

Član 37

(1) Brak ne mogu zaključiti usvojenik i usvojilac za vrijeme trajanja nepotpunog usvojenja.

(2) Iz opravdanih razloga sud može, u vanparničnom postupku, licima iz prethodnog stava, na njihov zahtjev dozvoliti zaključenje braka.

(3) Prije donošenja odluke sud će pribaviti mišljenje organa starateljstva.

(4) Brak zaključen protivno odredbi stava (1) ne može se poništiti.

Član 38

(1) Brak ne mogu zaključiti štićenik i staralac za vrijeme trajanja starateljstva.

(2) Iz opravdanih razloga sud može, u vanparničnom postupku, licima iz prethodnog stava, na njihov zahtjev, dozvoliti zaključenje braka.

(3) Prije donošenja odluke sud će pribaviti mišljenje organa starateljstva.

(4) Brak zaključen protivno odredbi stava 1. ovog člana ne može se poništiti.

II - LIČNA PRAVA I DUŽNOSTI BRAČNIH SUPRUŽNIKA

Član 39

Bračni supružnici su ravnopravni u braku.

Član 40

Bračni supružnici su dužni da se uzajamno poštuju i pomažu.

Član 41

Bračni supružnici sporazumno određuju mjesto stanovanja.

Član 42

Bračni supružnici sporazumno odlučuju o podizanju zajedničke djece i o tome kako će urediti odnose i obavljati poslove koji se tiču bračne, odnosno porodične zajednice.

Član 43

(1) Bračni supružnici mogu se sporazumjeti da im prezime bude prezime jednog od njih, a mogu i zadržati svaki svoje prezime.

(2) Svaki bračni supružnik može svom prezimenu dodati prezime svog bračnog supružnika.

(3) Bračni supružnici su dužni da se prilikom zaključenja braka izjasne o svom prezimenu.

(4) Izjave bračnih supružnika o njihovom prezimenu upisaće se u matičnu knjigu vjenčanih .

(5) Ako bračni supružnici nemaju isto prezime, sporazumno će odrediti prezime djeteta.

Ako se o tome ne sporazumiju, o prezimenu djeteta odlučuje organ starateljstva.

III - PRESTANAK BRAKA

Član 44

(1) Brak prestaje smrću bračnog supružnika, proglašenjem nestalog bračnog supružnika umrlim, poništenjem i razvodom braka.

(2) Ako je bračni supružnik proglašen umrlim, brak prestaje danom koji je po pravosnažnoj odluci suda utvrđen kao dan njegove smrti.

(3) Brak prestaje poništenjem i razvodom kad presuda suda o poništenju, odnosno razvodu braka postane pravosnažna.

1. Poništenje braka

Član 45

Brak će se poništiti ako se utvrdi da je prilikom njegovog zaključenja postojala neka od bračnih smetnji navedenih u čl. 29. do 36. ovog zakona.

Član 46

(1) Poništenje braka zaključenog u strahu izazvanom ozbiljnom prijetnjom može tražiti samo bračni supružnik koji je bio prinuđen. Tužba se može podnijeti u roku od jedne godine od dana kada je opasnost od izvršenja prijetnje prestala, a bračni supružnici su za to vrijeme živjeli zajedno.

(2) Poništenje braka zaključenog u zabludi može tražiti samo bračni supružnik koji je u zabludi pristao na brak. Tužba se može podnijeti u roku od jedne godine od dana saznanja za zabludu, a bračni supružnici su za to vrijeme živjeli zajedno.

Član 47

(1) Pravo na tužbu za poništenje braka iz razloga navedenih u čl. 29, 30, 31. i 34. ovog zakona pripada bračnim supružnicima, svakom licu koje ima pravni interes da brak bude poništen i organu starateljstva.

(2) Neće se poništiti novi brak koji je zaključen za vrijeme trajanja ranijeg braka jednog od bračnih supružnika, ako je ranije brak u međuvremenu prestao.

Član 48

(1) Pravo na tužbu za poništenje braka za vrijeme dok traje razlog iz člana 32. ovog zakona pripada bračnim supružnicima i organu starateljstva.

(2) Nakon prestanka razloga iz prethodnog stava, pravo na tužbu za poništenje braka pripada samo bračnom supružniku koji je bio nesposoban za rasuđivanje. Tužba se može podnijeti u roku od jedne godine od prestanka nesposobnosti za rasuđivanje, a ako je bračnom supružniku oduzeta ili ograničena poslovna sposobnost, u roku od jedne godine od pravosnažnosti odluke o vraćanju poslovne sposobnosti.

Član 49

Pravo na tužbu za poništenje braka u slučajevima iz člana 33. ovog zakona pripada bračnim supružnicima, organu starateljstva i javnom tužilaštvu.

Član 50

(1) Pravo na tužbu za poništenje braka u slučajevima iz člana 35. ovog zakona pripada bračnim supružnicima.

(2) Sud može odbiti zahtjev za poništenje braka koji je zaključen bez dozvole suda između srodnika po tazbini, ako utvrdi da su u vrijeme zaključenja braka postojali ili su naknadno nastali važni razlozi zbog kojih se moglo dozvoliti zaključenje braka među ovim srodnici.

Član 51

(1) Pravo na tužbu za poništenje braka koju je bez dozvole suda zaključilo lice koje nije navršilo 18 godina života pripada organu starateljstva, a maloljetnom bračnom supružniku i njegovim roditeljima samo ako nisu nedopuštenim radnjama omogućili zaključenje toga braka.

(2) Sud može odbiti tužbeni zahtjev za poništenje braka ako utvrdi da su u vrijeme zaključivanja braka postojali ili su naknadno nastali opravdani razlozi zbog kojih se može dozvoliti zaključenje braka prije punoljetnosti bračnog supružnika.

(3) Brak se ne može poništiti nakon što je maloljetni bračni supružnik navršio 18 godina života, ali bračni supružnik koji je postao punoljetan može podnijeti tužbu za poništenje braka u roku od jedne godine od punoljetnosti.

2. Razvod braka

Član 52

(1) Bračni supružnik može tražiti razvod braka ako su bračni odnosi teško i trajno poremećeni, usljed čega je zajednički život postao nepodnošljiv.

(2) Muž nema pravo na tužbu za razvod braka za vrijeme trudnoće žene i dok njihovo dijete ne navrši godinu dana života.

Član 53

Bračni supružnik može tražiti razvod braka ako je njegov bračni supružnik nestao i o njemu nema nikakvih vijesti za vrijeme od dvije godine.

Član 54

(1) Bračni supružnici koji imaju zajedničku maloljetnu ili usvojenu djecu, ili djecu nad kojom je produženo roditeljsko pravo, mogu podnijeti zajednički predlog da se, iz razloga navedenih u članu 52. ovog zakona, razvede njihov brak.

(2) Ako jedan od bračnih supružnika odustane od zajedničkog predloga, a drugi ostane pri zahtjevu da se brak razvede, taj predlog smatraće se tužbom za razvod braka.

Član 55

(1) Sud će razvesti brak na osnovu sporazuma bračnih supružnika ako oni nemaju zajedničku maloljetnu ili usvojenu djecu ili djecu nad kojom je produženo roditeljsko pravo.

(2) Ako prije donošenja prvostepene presude o razvodu braka jedan od bračnih supružnika odustane od sporazuma o razvodu braka, postupak se obustavlja.

Član 56

U slučaju razvoda braka, svaki od bračnih supružnika može zadržati prezime koje je imao u vrijeme razvoda braka.

3. Mirenje bračnih supružnika

Član 57

Prije podnošenja tužbe ili zajedničkog prijedloga za razvod braka, supružnici koji imaju zajedničku maloljetnu ili usvojenu djecu, ili djecu nad kojom je produženo roditeljsko pravo su obavezni da pred nadležnim organom starateljstva pokrenu postupak mirenja.

Član 58

Za mirenje je mjesno nadležan organ starateljstva na čijem području tuženi ima prebivalište, odnosno boravište, ili organ starateljstva na čijem su području bračni supružnici imali svoje posljednje zajedničko prebivalište.

Član 59

- (1) Organ starateljstva zakazaće ročište za pokušaj mirenja na koje će pozvati oba bračna supružnika u roku od 30 dana od dana pokretanja postupka mirenja.
- (2) Punomoćnici ne mogu na ročištu za pokušaj mirenja zastupati bračne supružnike niti mogu prisustvovati ročištu.

Član 60

- (1) Na ročištu za pokušaj mirenja organ starateljstva pokušaće da izmiri bračne supružnike, a po potrebi preporučiće im da se obrate savjetovalištim ili drugim ustanovama koje im mogu dati potreban savjet.
- (2) Postupak će se obustaviti ako se pozivu nisu odazvala oba bračna supružnika ili onaj bračni supružnik koji namjerava podnijeti tužbu za razvod braka.
- (3) Ako na ročištu za pokušaj mirenja ne dođe do izmirenja bračnih supružnika, a organ starateljstva ocijeni da ima izgleda da bi do izmirenja moglo doći, može odrediti novo ročište.
- (4) Ako nakon obustave postupka iz stava ovog člana bude podnesena tužba ili zajednički prijedlog za razvod braka sud će ga odbaciti.

Član 61

U postupku mirenja organ starateljstva imajući u vidu interese djece nastojaće da se bračni supružnici sporazumiju o zaštiti, vaspitanju i izdržavanju zajedničke maloljetne djece, supružanskom izdržavanju, podjeli zajedničke imovine, vraćanju poklona i svim drugim pitanjima od značaja za supružnike, njihovu maloljetnu djecu, bračnu i porodičnu zajednicu koja se gasi.

Član 62

- (1) O ročištu za pokušaj mirenja organ starateljstva sastaviće zapisnik koji će sadržavati izjave bračnih supružnika da li su se izmirili, odnosno da mirenje nije uspjelo, kao i sporazum iz prethodnog člana, ako je do takvog sporazuma došlo.
- (2) Zapisnik iz prethodnog stava potpisuju stranke. Svakom bračnom supružniku dostavlja se ovjeren primjerak zapisnika.
- (3) Organ starateljstva je obavezan da sprovede postupak mirenja supružnika u roku od dva mjeseca.

Član 63

Izuzetno organ starateljstva nije dužan da zakaže ročište za pokušaj mirenja:

- ako je boravište jednog od bračnih supružnika nepoznato najmanje šest mjeseci;
- ako je jedan od bračnih supružnika nesposoban za rasuđivanje;
- ako jedan ili oba bračna supružnika žive u inostranstvu;

o čemu će obavijestiti supružnika, radi podnošenja tužbe sudu.

Član 64

(1) Ako se u postupku pred organom starateljstva bračni supružnici izmire, zahtjev za ponovni postupak ne mogu podnijeti u roku od šest mjeseci od dana uručenja zapisnika o izvršenom mirenju.

(2) Ukoliko se supružnici u postupku mirenja pred organom starateljstva ne izmire mogu podnijeti tužbu, odnosno zajednički prijedlog za razvod braka, sa zapisnikom o neuspjelom pokušaju mirenja, u roku od šest mjeseci od dana prijema zapisnika o ishodu postupka mirenja.

(3) Po proteku roka iz prethodnog stava bračni supružnici su dužni pokrenuti novi postupak mirenja.

IV - POSTUPAK U BRAČNIM SPOROVIMA

Član 65

(1) Parnični postupak za poništenje i razvod braka (bračni spor) pokreće se tužbom.

(2) Ako oba bračna supružnika saglasno zahtijevaju razvod braka, parnični postupak pokreće se zajedničkim prijedlogom za razvod braka (član 54.), odnosno zahtjevom za sporazumni razvod braka (član 55.).

Član 66

(1) Pravo na tužbu u bračnom sporu ne zastarjeva niti je ograničeno drugim rokovima i uslovima ako ovim zakonom nije drukčije određeno.

(2) Pravo na tužbu za poništenje braka i za razvod braka ne prelazi na nasljednike bračnih supružnika, ali nasljednici bračnog supružnika koji je podnio tužbu, mogu nastaviti već započeti postupak radi utvrđivanja da je postojao osnov za poništenje, odnosno razvod braka istican do časa smrti tužioca.

Član 67

Ako tužbu u bračnom sporu podnosi punomoćnik stranke, u punomoći se mora izričito navesti kakvu će tužbu punomoćnik podnijeti i iz kojih razloga .

Član 68

U postupku u bračnim sporovima isključena je javnost.

Član 69

(1) Činjenice na kojima stranka zasniva svoj zahtjev u bračnom sporu sud može utvrđivati i kad te činjenice nisu među strankama sporne, osim u slučaju iz člana 55. stav 1. ovog zakona.

(2) Sud je u toku cijelog postupka dužan da nastoji da dođe do izmirenja bračnih supružnika.

Član 70

U bračnim sporovima ne može se izreći presuda zbog izostanka niti presuda na osnovu priznanja.

Član 71

(1) U parnicama za razvod braka tužilac može tužbu povući do zaključenja glavne rasprave bez pristanka tuženog, a s pristankom tuženog dok postupak nije pravosnažno završen.

(2) Zajednički predlog za razvod braka i zahtjev za sporazumni razvod braka mogu bračni supružnici povući dok postupak nije pravosnažno završen.

(3) U slučajevima iz st. 1. i 2. ovog člana, ako je povlačenje tužbe, odnosno zajedničkog predloga i zahtjeva za sporazumni razvod braka uslijedilo nakon donošenja prvostepene presude, prvostepeni sud će rješenjem utvrditi da je presuda bez pravnog učinka i da se postupak obustavlja. Ovako će sud postupiti i kad je od zahtjeva za sporazumni razvod braka odustao samo jedan od bračnih supružnika.

(4) Na način iz prethodnog stava sud će postupiti i u slučaju smrti bračnog supružnika, čime se ne dira u pravo nasljednika da nastave postupak u smislu člana 66. stav 2. ovog zakona.

(5) U bračnim sporovima odricanje od tužbenog zahtjeva ima isti pravni učinak kao i povlačenje tužbe.

Član 72

Presudom kojom se brak poništava ili se brak razvodi, sud će po službenoj dužnosti odlučiti i o zaštiti, vaspitanju i izdržavanju zajedničke djece, kao i o izdržavanju bračnog supružnika, ako je on to zahtijevao.

Član 73

(1) Ako se u bračnom sporu rješava i o zaštiti, vaspitanju i izdržavanju djece, organ starateljstva učestvuje u tom postupku radi zaštite interesa djece.

(2) U postupku iz prethodnog stava organ starateljstva staviće prijedlog o zaštiti, vaspitanju i izdržavanju djece, a ovlašten je da u granicama tog predloga iznosi i činjenice koje stranke nisu navele i predlaže da se izvedu potrebni dokazi, da ulaže pravna sredstva i preduzima druge parnične radnje.

(3) Sud koji rješava bračni spor obavijestiti će organ starateljstva o postupku radi zaštite, vaspitanja i izdržavanja djece i pozivati ga na sva ročišta, kao i dostavljati mu sve odluke donesene u tom postupku.

Član 74

(1) U toku postupka u bračnim sporovima sud može po službenoj dužnosti rješenjem odrediti privremene mjere u pogledu zaštite, vaspitanja i izdržavanja zajedničke maloljetne djece, kao i za njihov smještaj.

(2) Privremene mjere iz prethodnog stava sud može odrediti i u korist bračnog supružnika po njegovom predlogu.

(3) Žalba protiv rješenja iz st. 1. i 2. ovog člana ne zadržava izvršenje rješenja.

Član 75

Presuda kojom se brak razvodi na osnovu sporazuma bračnih supružnika može se pobijati zbog bitnih povreda odredaba parničnog postupka, zbog toga što je pristanak za razvod braka na osnovu sporazuma dat u zabludi ili pod uticajem sile ili prevare, kao i u slučaju ako za donošenje presude nije bilo uslova određenih ovim zakonom.

Član 76

Ako je pravosnažnom presudom brak poništen ili razveden, ne može se povodom revizije, predloga za ponavljanje postupka, zahtjeva za zaštitu zakonitosti ili predloga za povraćaj u pređašnje stanje izmijeniti pravosnažna presuda u dijelu o prestanku braka, bez obzira da li je neka od stranaka zaključila novi brak.

Član 77

O troškovima postupka u bračnom sporu sud će odlučiti po slobodnoj ocjeni, vodeći računa o razlozima pravičnosti.

Član 78

U postupku o bračnom sporu primjenjivaće se odredbe Zakona o parničnom postupku, ako ovim zakonom nije drukčije određeno.

TREĆI DIO

ODNOSI RODITELJA I DJECE

1. Prava i dužnosti roditelja i djece

Član 79

- (1) Majka i otac su ravnopravni u vršenju roditeljskog prava i dužnosti.
- (2) Ako je jedan od roditelja umro, ili nije poznat, ili mu je oduzeto roditeljsko pravo, roditeljsko pravo pripada drugom roditelju.
- (3) Самохрани родитељ је родитељ који самостално врши roditeljsko pravo nad djetetom, čiji je drugi roditelj umro ili nije poznat.

Član 80

Roditelj se ne može odreći roditeljskog prava.

Član 81

- (1) Roditelji imaju dužnost i pravo da štite svoju maloljetnu djecu i da se brinu o njihovom životu i zdravlju.

Član 81a

- (1) Dijete ima pravo da živi sa roditeljima i da se roditelji o njemu brinu prije svih drugih.
- (2) Pravo djeteta da živi sa roditeljima može biti ograničeno samo kada je u odgovarajućem postupku utvrđeno da je to u najboljem interesu djeteta.
- (3) Dijete ima pravo da održava lične odnose i neposredne kontakte sa roditeljem sa kojim ne živi.
- (4) Dijete ima pravo da održava lične odnose i sa srodnicima i drugim licima sa kojim ga vezuje posebna bliskost, ako je to u najboljem interesu djeteta.
- (5) Zahtjev za održavanje kontakta djeteta i bliskog srodnika mogu podnijeti bliski srodnici i dijete.

Član 81b

- (1) Dijete ima pravo na izražavanje vlastitog mišljenja u skladu sa uzrastom i zrelošću.
- (2) Dijete ima pravo da blagovremeno dobije potrebne informacije i obavještenja koja su mu potrebna za formiranje vlastitog mišljenja.
- (3) Mišljenju djeteta mora se posvetiti dužna pažnja u svim pitanjima koja ga se tiču i u svim postupcima u kojima se odlučuje o njegovim pravima, u skladu sa djetetovim godinama i zrelošću.

Član 81v

- (1) Republika Srpska posredstvom nadležnih organa dužna je da preduzme sve potrebne mjere za zaštitu djeteta od svakog oblika zanemarivanja, nasilja i zlostavljanja i od svake vrste eksploatacije.
- (2) U svim aktivnostima koje se tiču djeteta, najbolji interes djeteta mora biti prioritet.

Član 82

Roditelji imaju dužnost i pravo da svoju maloljetnu djecu izdržavaju na način i pod uslovima određenim ovim zakonom.

Član 83

- (1) Roditelji imaju dužnost i pravo da se staraju o obrazovanju svoje maloljetne djece.
- (2) Roditelji su dužni da se brinu o redovnom osnovnom školovanju svoje djece.
- (3) Roditelji imaju dužnost i pravo da prema svojim prilikama omoguće dalje školovanje svoje djece, vodeći računa o njihovim sposobnostima, sklonostima i opravdanim željama.

Član 84

- (1) Roditelji imaju dužnost i pravo da zastupaju svoju maloljetnu djecu.

(2) Ako maloljetnom djetetu treba nešto uručiti ili saopštiti, to se može punovažno učiniti jednom ili drugom roditelju, a ako roditelji ne žive zajedno, onom roditelju kod koga dijete živi.

(3) Maloljetnik sa navršenih 15 godina života koji radom ostvaruje prihode, može raspolagati ostvarenim ličnim dohotkom i zaradom. Pri tome je dužan da doprinosi za svoje izdržavanje, vaspitanje i obrazovanje.

2. Vršenje roditeljskog prava i dužnosti

Član 85

Roditeljsko pravo vrše roditelji sporazumno.

(2) U slučaju neslaganja roditelja o vršenju roditeljskog prava odlučuje organ starateljstva.

Član 86

(1) Ako je jedan roditelj spriječen da vrši roditeljsko pravo, ili mu je oduzeto roditeljsko pravo, ili mu je oduzeta, odnosno ograničena poslovna sposobnost, roditeljsko pravo će vršiti drugi roditelj.

(2) Ako roditelji žive odvojeno, roditeljsko pravo vrši onaj roditelj kod koga dijete živi.

(3) U slučaju razvoda braka i poništenja braka, roditeljsko pravo vrši onaj roditelj kome je dijete povjereno na zaštitu i vaspitanje.

(4) Ako se roditelj koji ne vrši roditeljsko pravo ne složi s nekim postupkom ili mjerom roditelja koji to pravo vrši, može obavijestiti organ starateljstva koji će o tome odlučiti.

Član 87

(1) Ako to zahtijevaju interesi djeteta, roditelji mogu povjeriti dijete na zaštitu i vaspitanje trećim licima uz prethodno odobrenje organa starateljstva.

(2) Ako roditelji ili roditelj koji sam vrši roditeljsko pravo odlazi na privremeni rad u inostranstvo i sa sobom ne vodi djecu, djeca će se povjeriti na zaštitu i vaspitanje drugom licu, ili odgovarajućoj ustanovi ako je organ starateljstva ovo povjeravanje prethodno odobrio.

(3) Dijete se ne može dati na zaštitu, vaspitanje i obrazovanje licu koje ne može biti staratelj.

Član 88

Kad sud u bračnom sporu odluči da se brak poništava ili da se razvodi, odlučiće u istoj presudi o povjeravanju djece na zaštitu i vaspitanje.

Član 89

(1) Novu presudu o povjeravanju djece na zaštitu i vaspitanje nadležni sud će donijeti ako to zahtijevaju promijenjene prilike, bez obzira na to koji je sud ranije o tome odlučio.

(2) U postupku iz prethodnog stava organ starateljstva ima sva ovlašćenja iz člana 73. ovog zakona.

Član 90

(1) Sud, odnosno organ starateljstva koji donosi odluku o povjeravanju djece na zaštitu i vaspitanje odlučiće, nakon što ispita sve odlučne činjenice, da li će sva djeca biti kod jednog roditelja, ili će neka biti kod majke, a neka kod oca.

(2) Kad to zahtijevaju njihovi interesi, djeca se mogu povjeriti na zaštitu i vaspitanje drugom licu.

Član 91

(1) U slučaju smrti roditelja kome je dijete odlukom suda ili organa starateljstva povjereno na zaštitu i vaspitanje, kao i smrti roditelja koji je sam vršio roditeljsko pravo ili je zaštitu i vaspitanje djeteta povjerio

drugom licu, preživjeli roditelj ima pravo da traži da mu lice kod koga se dijete nalazi preda dijete na zaštitu i vaspitanje.

(2) U slučaju spora o predaji djeteta između roditelja i lica kod kojeg se dijete nalazi, sud će, na osnovu predloga i mišljenja organa starateljstva, odlučiti da li će dijete povjeriti na zaštitu i vaspitanje roditelju, nekom drugom licu ili odgovarajućoj ustanovi.

Član 92

(1) Sud, odnosno organ starateljstva koji donosi odluku o povjeravanju djece na zaštitu i vaspitanje, uzeće u obzir i želje djeteta ako je ono sposobno da ih izrazi.

(2) Sud, odnosno organ starateljstva može ispitati dijete i bez prisustva roditelja i drugih lica.

Član 93

(1) Ako dijete ne živi u zajednici sa oba roditelja, roditelji će se sporazumjeti o načinu održavanja ličnih odnosa s djetetom (posjete i sl.). Ako do takvog sporazuma ne dođe, odluku o tome donosi organ starateljstva.

(2) Organ starateljstva može ponovno urediti način održavanja ličnih odnosa roditelja s djecom, ako to zahtijevaju promijenjene prilike.

(3) Održavanje ličnih odnosa roditelja s djecom može se ograničiti ili zabraniti samo radi zaštite ličnosti i drugih interesa djece.

3. Nadzor organa starateljstva

Član 94

Organ starateljstva dužan je da preduzima potrebne mjere radi zaštite ličnih i imovinskih prava i interesa djeteta.

Član 95

Ako to interesi djece zahtijevaju, organ starateljstva će pružiti pomoć roditeljima u sređivanju njihovih socijalnih, materijalnih i ličnih prilika i odnosa ili ih uputiti u odgovarajuće savjetovalište.

Član 96

Ako opravdani interesi djece zahtijevaju, organ starateljstva može odrediti stalan nadzor nad vršenjem roditeljskog prava u pogledu pojedinog djeteta.

Član 97

(1) Roditelji i ostali članovi porodice ne smiju dijete podvrgavati ponižavajućim postupcima, duševnom i tjelesnom kažnjavanju, odnosno zlostavljanju. Ako su roditelji, odnosno onaj roditelj kod kojeg dijete živi zlostavljali dijete, ili zanemarili brigu o djetetu, zanemarili vaspitanje djeteta ili je kod djeteta došlo do poremećaja u vaspitanju organ starateljstva može dijete oduzeti i povjeriti ga drugom roditelju, nekom drugom licu ili odgovarajućoj ustanovi ukoliko ne postoji sudska odluka o povjeravanju djeteta.

(2) Za vrijeme trajanja stalnog nadzora nad vršenjem roditeljskog prava organ starateljstva će savjetima i drugim odgovarajućim metodama socijalnog rada pomagati roditelje u vršenju roditeljskog prava, pozivati roditelje radi dogovora o vršenju roditeljskog prava, obilaziti roditelje i djecu, pozivati roditelje i djecu na redovne periodične sastanke u prostorijama organa starateljstva i slično.

Član 98

Organ starateljstva može odrediti roditelju, usvojiocu, staratelju, drugoj porodici ili u specijalnoj ustanovi pojačan nadzor nad djetetom.

Član 99

(1) Mjeru pojačanog nadzora roditelja, usvojioca ili staraoca određuje rješenjem organ starateljstva, ako su roditelji usvojilac, odnosno staralac propustili vršenje dužnog nadzora nad maloljetnikom, a u mogućnosti su da ovaj propust isprave i ovakav nadzor uspješno vrše.

(2) Organ starateljstva izricanjem mjere pojačanog nadzora obavezno će dati roditelju, usvojiocu ili staraocu potrebna uputstva i određene dužnosti u pogledu postupaka i mjera prema maloljetniku koji se tiču vaspitanja i popravljivanja njegovog ličnog statusa.

Član 100

(1) Organ starateljstva može zahtijevati u svako doba od roditelja polaganje računa o upravljanju imovinom djeteta.

(2) Organ starateljstva može zahtijevati da sud, radi zaštite imovinskih interesa djeteta, dozvoli mjere obezbjeđenja na imovini roditelja.

(3) Organ starateljstva može, radi zaštite imovinskih interesa djeteta, zahtijevati da sud u vanparničnom postupku odluči da se roditelji u pogledu upravljanja imovinom djeteta stave u položaj staratelja.

Član 101

(1) Ukoliko roditelji, usvojilac, odnosno staralac nisu u stanju da vrše mjeru pojačanog nadzora djeteta, organ starateljstva može riješiti da preda maloljetnika drugoj porodici koja ima mogućnosti i dobrovoljno se prihvata vršenja nadzora.

(2) Pojačani nadzor u drugoj porodici traje dok roditelji, usvojilac ili staralac ne povrate mogućnost i sposobnost da nad djecom vrše pojačan nadzor i kada nad djecom prestane potreba vršenja pojačanog nadzora.

Član 102

(1) Ako roditelji, usvojilac, odnosno staralac nisu u mogućnosti da vrše pojačan nadzor nad maloljetnikom, a ne postoje uslovi za izvođenje pojačanog nadzora maloljetnika u drugoj porodici, maloljetnik će se staviti pod pojačani nadzor organa starateljstva.

(2) Za vrijeme trajanja pojačanog nadzora organa starateljstva maloljetnik ostaje i dalje da živi u porodičnom domaćinstvu s roditeljima, usvojiocem ili licem s kojim živi u ekonomskoj zajednici, jer ga to lice izdržava, a pojačani nadzor nad djetetom vrši ovlašćeni saradnik organa starateljstva.

(3) Ovlašćeni saradnik organa starateljstva brine se o liječenju, školovanju, zaposlenju i drugim porodičnim i socijalnim potrebama djeteta.

Član 103

(1) Pri izboru odgovarajuće mjere staranja organ starateljstva će uzeti u obzir uzrast djeteta, njegovu psihofizičku razvijenost, psihička svojstva, sklonosti i navike, dotadašnje vaspitanje i odgajanje, porodične i socijalne uslove u kojima je živio i druge relevantne okolnosti.

(2) Pri izboru odgovarajuće mjere organ starateljstva vodiće računa o poštovanju principa najmanjeg posezanja.

4. Produženje roditeljskog prava i dužnosti

Član 104

(1) Sud može u vanparničnom postupku po zahtjevu roditelja, usvojioca ili organa starateljstva odlučiti da se roditeljsko pravo produži i poslije punoljetstva djeteta, ako dijete zbog tjelesnog ili duševnog nedostatka nije sposobno da se samo stara o sebi i o svojim pravima i interesima.

(2) Kad prestanu razlozi zbog kojih je roditeljsko pravo bilo produženo, sud će na zahtjev roditelja, odnosno usvojioca ili organa starateljstva odlučiti o prestanku roditeljskog prava.

Član 105

(1) Na prijedlog organa starateljstva ili roditelja, odnosno usvojioca, sud će u vanparničnom postupku, ako za to postoje opravdani razlozi i ako je to za dobrobit djeteta, uputiti dijete u odgovarajuću vaspitno-obrazovnu ustanovu na čuvanje i vaspitanje.

(2) Trajanje mjere stacionarnog boravka u odgovarajućoj ustanovi zavisi od socijalnih, materijalnih, ličnih, zdravstvenih i porodičnih prilika roditelja i djeteta.

(3) Praćenje rezultata stacionarnog boravka djeteta u vaspitno-obrazovnoj ili zdravstvenoj ustanovi organ starateljstva vrši permanentno. O svojim zapažanjima izvještava nadležni sud svakih šest mjeseci u pismenoj formi.

(4) Vanparnični sud, na osnovu izvještaja organa starateljstva ili na osnovu opravdanog i obrazloženog zahtjeva roditelja može, ako je to za dobrobit djeteta, mjeru stacionarnog boravka djeteta u odgovarajućoj ustanovi obustaviti od izvršenja ili zamijeniti nekom drugom mjerom nadzora.

5. Oduzimanje roditeljskog prava i dužnosti

Član 106

(1) Roditelju koji zlostavlja dijete, zloupotrebljava roditeljsko pravo, ili je napustio dijete, zanemario brigu o djetetu i zanemario svoje roditeljske dužnosti sud će u vanparničnom postupku oduzeti roditeljsko pravo.

(2) Roditelj zloupotrebljava roditeljska prava i dužnosti:

1. ako sprovodi fizičko ili psihičko nasilje nad djetetom,
2. ako seksualno iskorišćava dijete,
3. ako eksploatiše dijete prisiljavajući ga da pretjerano radi ili da obavlja rad neprimjeren njegovom uzrastu,
4. ako djetetu dozvoljava uživanje alkoholnih pića, droga ili drugih opojnih supstanci ili ga na to navodi,
5. ako navodi dijete na bilo koji oblik društveno neprihvatljivog ponašanja,
6. ako na bilo koji drugi način grubo krši prava djeteta.

(3) Roditelj grubo zanemaruje roditeljske dužnosti i prava:

1. ako napusti dijete,
2. ako ne brine duže od mjesec dana o djetetu s kojim ne živi,
3. ako u roku od godinu dana ne stvori uslove za zajednički život s djetetom koje je smješteno u drugu porodicu ili ustanovu, a za to nema nikakav opravdan razlog,
4. ako je zanemario staranje o osnovnim životnim potrebama djeteta s kojim živi ili se ne pridržava mjera koje je radi zaštite prava i dobrobiti djeteta prethodno donio nadležni organ.

(4) Sud može roditeljsko pravo vratiti roditelju, ako prestane razlog zbog kojeg mu je to pravo oduzeto.

Član 107

(1) Postupak radi oduzimanja roditeljskog prava pokreće organ starateljstva, roditelj, odnosno usvojilac.

(2) Organ starateljstva dužan je pokrenuti postupak za oduzimanje roditeljskog prava i u slučaju kad na bilo koji način sazna da postoje okolnosti iz stava 1. prethodnog člana.

(3) Pravosnažna odluka o oduzimanju i vraćanju roditeljskog prava dostavlja se nadležnom matičaru, a ukoliko dijete ima neko pravo na nekretninama, odluka se dostavlja zemljišno-knjižnom, odnosno katastarsko-knjižnom registru.

6. Prestanak roditeljskog prava

Član 108

- (1) Roditeljsko pravo prestaje kad dijete postane punoljetno ili kad prije punoljetstva zaključi brak.
- (2) Dijete postaje punoljetno kad navrši 18 godina života.
- (3) Nastupanjem punoljetstva, kao i zaključenjem braka prije punoljetstva, stiče se potpuna poslovna sposobnost.

7. Utvrđivanje očinstva i materinstva

Član 109

- (1) Djetetova majka je žena koja ga je rodila.
- (2) Ocem djeteta rođenog u braku ili u periodu do 300 dana po prestanku braka, smatra se muž majke djeteta.
- (3) Ocem djeteta koje je rođeno van braka, smatra se lice koje dijete prizna za svoje ili čije je očinstvo utvrđeno pravosnažnom sudskom presudom.
- (4) Ako je dijete rođeno u kasnijem braku majke, ali prije isteka roka od 270 dana po prestanku njenog prethodnog braka, ocem će se smatrati muž majke iz prethodnog braka, osim ako muž majke iz kasnijeg braka sa njenim pristankom prizna dijete za svoje.

Član 110

- (1) Čim sazna za rođenje djeteta van braka, matičar je dužan da pozove majku da se izjasni ko je otac djeteta i da o tome obavijesti organ starateljstva.
- (2) Izjavu iz prethodnog stava majka može dati i bez poziva.
- (3) Ako se majka izjasni o tome ko je otac djeteta, organ starateljstva će pozvati to lice da izjavi da li je otac djeteta.

Član 111

- (1) Ako lice iz stava 3. prethodnog člana izjavi na zapisnik pred organom starateljstva, matičarem ili u ovjerenoj ispravi da je otac djeteta, matičar će ga upisati kao oca djeteta u matičnu knjigu rođenih i o upisu obavijestiti majku djeteta.
- (2) Ako lice iz prethodnog stava izjavi da nije otac djeteta ili u roku od 30 dana od dana dostavljanja poziva ne da nikakvu izjavu, matičar će o tome obavijestiti majku djeteta.

Član 112

- (1) Očinstvo se može priznati pred matičarem, organom starateljstva, sudom i notarom. Organ pred kojim je dato ovo priznanje dužan je da bez odlaganja zapisnik dostavi matičaru nadležnom za upis djeteta u matičnu knjigu rođenih.
- (2) Priznanje očinstva može biti učinjeno i u testamentu.

Član 113

- (1) Izjava o priznanju očinstva pred organima navedenim u prethodnom članu može se dati i preko punomoćnika.
- (2) Punomoć mora biti ovjerena i sadržavati izričito uputstvo punomoćniku da da izjavu o priznavanju očinstva određenog djeteta koje je rodila određena žena.

Član 114

Očinstvo može priznati i maloljetnik ako je stariji od 16 godina, kao i lice kome je organičena poslovna sposobnost, ako su sposobni shvatiti prirodu i značenje izjave o priznavanju očinstva.

Član 115

(1) Očinstvo se može priznati i prije rođenja djeteta.

(2) U slučaju iz prethodnog stava priznanje očinstva proizvodi pravni učinak ako se dijete rodi živo.

Član 116

(1) Očinstvo djeteta može se priznati i poslije smrti djeteta, ali samo ako je ono ostavilo potomstvo.

(2) Pod uslovima iz prethodnog stava, lica ovlašćena ovim zakonom za podnošenje tužbe za utvrđivanje očinstva mogu tužbom zahtijevati da se utvrdi očinstvo umrlog djeteta.

Član 117

(1) Priznanje očinstva upisuje se u matičnu knjigu rođenih ako se majka s priznanjem saglasi. Njena saglasnost mora biti data pred matičarem ili notarom, u javnoj ili u ovjerenoj ispravi.

(2) Ako se majka prethodno izjasnila da je otac djeteta lice koje je priznalo očinstvo, ta će se izjava smatrati njenom saglasnošću.

Član 118

Ako se majka nije koristila mogućnošću iz stava 3. člana 110. ovog zakona, matičar će je pozvati da se o tome izjasni u roku od 30 dana nakon što primi obavijest da je određeno lice priznalo očinstvo.

Član 119

(1) Ako je dijete starije od 16 godina, potrebna je i njegova saglasnost s priznanjem očinstva. Saglasnost se daje na način propisan u članu 117. stav 1. ovog zakona.

(2) Ako je dijete mlađe od 16 godina, ili starije od 16 godina a trajno je nesposobno za rasuđivanje, a majka više nije živa, ili je proglašena umrlom, ili je potpuno lišena poslovne sposobnosti, izjavu o saglasnosti s priznanjem očinstva daje staralac djeteta s odobrenjem organa starateljstva.

Član 120

(1) Ako se majka ili dijete starije od 16 godina, odnosno staralac djeteta, kada je njihova saglasnost potrebna, ne saglase s priznanjem očinstva ili se ne izjasne o tome u roku od 30 dana po prijemu obavještenja o priznanju, lice koje je priznalo dijete za svoje može tužbom tražiti da sud utvrdi njegovo očinstvo.

(2) Tužba se može podnijeti u roku od tri godine po prijemu obavještenja o nesaglasnosti lica iz prethodnog stava.

Član 121

Priznanje očinstva je neopozivo.

Član 122

(1) Lice koje je priznalo očinstvo, a kasnije sazna za okolnosti koje bi isključivale njegovo očinstvo, može očinstvo osporavati tužbom.

(2) Tužba iz prethodnog stava može se podnijeti u roku od jedne godine po saznanju za okolnosti koje bi isključivale očinstvo, a najkasnije u roku od pet godina od davanja izjave o priznavanju očinstva.

Član 123

(1) Tužbu radi utvrđivanja očinstva može podnijeti dijete do navršene 25. godine života.

(2) Ako je dijete maloljetno ili poslovno nesposobno, tužbu u njegovo ime podnosi osoba koja ga po zakonu zastupa, odnosno staralac s odobrenjem organa starateljstva.

Član 124

Tužbu radi utvrđivanja očinstva može podnijeti majka do navršene 18. godine života djeteta.

Član 125

Organ starateljstva može u roku od jedne godine poslije rođenja djeteta tužbom pokrenuti postupak za utvrđivanje očinstva u slučaju kad je majka označila određeno lice za oca djeteta pred matičarem, a kasnije, zanemarujući interese djeteta, ne pokrene postupak za utvrđivanje očinstva.

Član 126

Odredbe ovog zakona o utvrđivanju očinstva shodno se primjenjuju i na utvrđivanje materinstva.

8. Oспорavanje očinstva i materinstva

Član 127

(1) Muž može osporavati očinstvo djeteta koje je rodila njegova žena za vrijeme trajanja braka ili prije isteka 300 dana od prestanka braka, ako smatra da mu nije otac.

(2) Ako je mužu potpuno oduzeta poslovna sposobnost, tužbu radi osporavanja njegovog očinstva može podnijeti njegov staratelj s odobrenjem organa starateljstva.

Član 128

Tužba radi osporavanja očinstva iz prethodnog člana može se podnijeti u roku od šest mjeseci od dana saznanja za činjenicu na osnovu koje se može zaključiti da tužilac nije otac djeteta, ali najkasnije do navršene desete godine života djeteta.

Član 129

U slučaju iz člana 127. ovog zakona nasljednici muža nisu ovlašćeni da podnesu tužbu radi osporavanja očinstva, ali mogu nastaviti započeti postupak.

Član 130

(1) Majka može osporavati da je otac njenog djeteta lice koje se po ovom zakonu smatra ocem djeteta.

(2) Tužba iz prethodnog stava može se podnijeti u roku od šest mjeseci od rođenja djeteta.

Član 131

(1) Dijete može osporavati da mu je otac lice koje se po ovom zakonu smatra njegovim ocem, osim u slučaju kada je očinstvo utvrđeno pravosnažnom sudskom presudom.

(2) Tužbu iz prethodnog stava dijete može podnijeti do navršene 25. godine života.

Član 132

(1) Lice koje sebe smatra ocem djeteta rođenog van braka, može osporavati očinstvo drugog lica koje je to dijete priznalo za svoje, ako istovremeno traži da se utvrdi njegovo očinstvo.

(2) Tužba iz prethodnog stava može se podnijeti u roku od jedne godine od upisa osporenog očinstva u matičnu knjigu.

Član 133

Ne može se osporavati očinstvo poslije smrti djeteta.

Član 134

Odredbe ovog zakona o osporavanju očinstva shodno se primjenjuju i na osporavanje materinstva.

9. Utvrđivanje i osporavanje očinstva djece začete vještačkim putem

Član 135

Ne može se utvrđivati očinstvo djeteta koje je začeto vještačkim putem.

Član 136

(1) Muž može osporavati očinstvo djeteta koje je rodila njegova žena, ako je do začeća vještačkim putem došlo sjemenom drugog muškarca bez njegove saglasnosti.

(2) Tužba radi osporavanja očinstva u slučaju iz prethodnog stava podnosi se u roku od šest mjeseci od dana saznanja za začeće djeteta vještačkim putem, a najkasnije do navršene pete godine života djeteta.

10. Postupak u sporovima radi utvrđivanja i osporavanja očinstva i materinstva

Član 137

(1) Postupak u sporovima za utvrđivanje, odnosno osporavanje očinstva i materinstva pokreće se tužbom.

(2) Stranke u sporu za utvrđivanje očinstva su lice čije se očinstvo utvrđuje, dijete i majka djeteta.

(3) Stranke u sporu o osporavanju očinstva su lice koje se po ovom zakonu smatra ocem djeteta, dijete i majka djeteta.

(4) Kad treće lice osporava očinstvo licu koje je dijete priznalo za svoje, stranke u sporu su lice koje osporava očinstvo, lice čije se očinstvo osporava, dijete i majka djeteta.

Član 138

(1) Ako tužbom za utvrđivanje, odnosno za osporavanje očinstva nisu kao tužilac ili kao tuženi obuhvaćene sve stranke u sporu, sud će pozvati tužioca da dopuni tužbu tako što će navesti i stranku koja tužbom nije obuhvaćena.

(2) Ako tužilac u roku koji je sud odredio ne postupi na način iz prethodnog stava, tužba će se odbaciti.

Član 139

(1) Stranke koje podnose tužbu radi utvrđivanja, odnosno osporavanja očinstva, odnosno protiv kojih je upravljen tužbeni zahtjev jedinstveni su suparničari.

(2) Ako je tužbu za utvrđivanje, odnosno osporavanje očinstva podnijelo ovlašćeno lice u zakonskom roku, tužbi se, kao suparničar, može pridružiti i lice kome je istekao rok za podnošenje tužbe.

Član 140

(1) Ako dijete i roditelj koji po zakonu zastupa dijete zajedno podnose tužbu za utvrđivanje ili osporavanje očinstva, odnosno ako su tuženi istom tužbom, taj će roditelj zastupati dijete i u parnici, ali organ starateljstva može djetetu postaviti posebnog staraoca ako između djeteta i roditelja u toj parnici postoje suprotni interesi.

(2) Ako su dijete i roditelj koji po zakonu zastupa dijete, u parnici u suprotnim stranačkim ulogama tužioca i tuženog, organ starateljstva postaviće djetetu posebnog staraoca.

Član 141

(1) U postupku u sporovima radi utvrđivanja, odnosno osporavanja očinstva i materinstva isključena je javnost.

(2) U sporovima za utvrđivanje ili osporavanje očinstva ili materinstva ne može se donijeti presuda zbog izostanka niti na osnovu priznanja.

(3) U parnicama za utvrđivanje ili osporavanje očinstva ili materinstva odricanje od tužbenog zahtjeva ima isti pravni učinak kao i povlačenje tužbe.

Član 142

O troškovima postupka u parnicama radi utvrđivanja, odnosno osporavanja očinstva ili materinstva sud će odlučiti po slobodnoj ocjeni, vodeći računa o razlozima pravičnosti.

Član 143

(1) U postupku za utvrđivanje, odnosno osporavanje očinstva ili materinstva, sud može po službenoj dužnosti odrediti privremene mjere radi zaštite, smještaja i izdržavanja djece.

(2) Žalba protiv rješenja o privremenoj mjeri ne zadržava izvršenje rješenja.

Član 144

U postupku za utvrđivanje i osporavanje očinstva ili materinstva primjenjivaće se odredbe Zakona o parničnom postupku, ako ovim zakonom nije drukčije određeno.

ČETVRTI DIO USVOJENJE

I - ZAJEDNIČKE ODREDBE

Član 145

(1) Za punovažnost usvojenja potrebno je da su usvojilac i usvojenikovi roditelji, odnosno staraoci usvojenika, o tome dali svoju saglasnost pred nadležnim organom starateljstva. Ove izjave unose se u zapisnik, koji potpisuju sva lica koja su prisustvovala zasnivanju usvojenja.

(2) Za usvojenje maloljetnog lica starijeg od 10 godina potrebna je i njegova saglasnost.

Član 146

Usvojenje mora biti u interesu usvojenika.

Član 147

(1) Usvojilac može biti samo državljanin Republike Srpske.

(2) Izuzetno, usvojilac može biti i strani državljanin ako za to postoje naročito opravdani razlozi.

(3) Usvojenje iz prethodnog stava ne može se zasnovati bez odobrenja organa uprave nadležnog za poslove socijalne politike.

Član 148

Usvojenje se upisuje u matičnu knjigu rođenih.

II - VRSTE USVOJENJA

Član 149

Usvojenje može biti nepotpuno i potpuno.

1. Nepotpuno usvojenje

Član 150

(1) Nepotpunim usvojenjem se između usvojenika i usvojioca i njegovih potomaka zasnivaju odnosi srodstva, kao i prava i dužnosti koja po zakonu postoje između roditelja i djece ako zakonom nije drukčije određeno.

(2) Nepotpuno usvojenje ne utiče na prava i dužnosti usvojenika prema njegovim roditeljima i drugim srođnicima.

Član 151

(1) Usvojiti se može samo maloljetno lice.

(2) Usvojiti može samo lice koje je starije od usvojenika najmanje 18 godina.

(3) Ako bračni supružnici zajednički usvajaju isto lice, uslov iz prethodnog stava mora ispunjavati jedan od njih .

Član 152

(1) Za nepotpuno usvojenje potreban je pristanak oba roditelja djeteta, ako dijete ima roditelje.

(2) Nije potreban pristanak roditelja:

- kome je oduzeto roditeljsko pravo,
- kome je oduzeta poslovna sposobnost,
- čije je boravište nepoznato najmanje jednu godinu, a u tom periodu se ne brine za dijete.

Član 153

Bračni supružnici mogu zajednički usvojiti isto dijete. Dijete može usvojiti i samo jedan od njih, uz pristanak drugog bračnog supružnika.

Član 154

(1) Ne može se usvojiti srođnik u pravoj liniji, ni brat ni sestra.

(2) Staralac ne može usvojiti svog štićenika dok ga organ starateljstva ne razriješi dužnosti staraoca.

Član 155

(1) Usvojiti ne može:

- lice kome je oduzeto roditeljsko pravo,
- lice kome je oduzeta ili ograničena poslovna sposobnost,
- lice koje ne pruža dovoljno jamstva da će usvojenika podizati i vaspitati tako da bude koristan član društvene zajednice,
- lice koje je duševno bolesno ili slaboumno, odnosno koje boluje od druge bolesti koja može dovesti u opasnost zdravlje ili život usvojenika.

(2) Usvojiti ne može ni lice kod čijeg se bračnog supružnika stiče jedna od okolnosti iz prethodnog stava.

2. Potpuno usvojenje

Član 156

Potpunim usvojenjem se između usvojioca i njegovih srođnika i usvojenika i njegovih potomaka zasnivaju odnosi srodstva, kao da se radi o krvnom srodstvu.

Član 157

Potpuno usvojiti se može samo dijete uzrasta do pet godina, koje nema žive roditelje, ili su mu roditelji nepoznati, odnosno koji su dijete napustili, a više od jedne godine ne zna im se mjesto boravka, ili čiji su roditelji pred nadležnim organima starateljstva pristali da njihovo dijete bude potpuno usvojeno.

Član 158

(1) Potpuno usvojiti mogu samo bračni supružnici zajednički, ako su oba ili jedan od njih stariji od usvojenika najmanje 18 godina.

(2) Potpuno usvojiti može i bračni supružnik roditelja djeteta koje se usvaja, s tim što u tom slučaju razlika u godinama između usvojenika i usvojioca može biti i manja od 18 godina.

Član 159

Potpuno usvojenje može biti ako ne postoje smetnje iz čl. 154. i 155. ovog zakona.

Član 160

Potpunim usvojenjem prestaju sva međusobna prava i dužnosti između usvojenika i njegovih krvnih srodnika.

III - POSTUPAK ZA ZASNIVANJE USVOJENJA

Član 161

(1) Lice koje želi usvojiti podnosi zahtjev organu starateljstva.

(2) Za vođenje postupka usvojenja nadležan je organ starateljstva prema prebivalištu maloljetnika, odnosno boravištu, ako se prebivalište ne može utvrditi.

Član 162

(1) Organ starateljstva, na osnovu priloženih, odnosno po službenoj dužnosti pribavljenih dokaza, utvrđuje da li su ispunjeni uslovi za zasnivanje usvojenja propisani ovim zakonom.

(2) U postupku za usvojenje organ starateljstva će po službenoj dužnosti pribaviti mišljenje o postojanju uslova i podobnosti lica koje želi usvojiti od organa starateljstva prema prebivalištu toga lica, odgovarajućih organizacija i stručnjaka (socijalni radnik, psiholog, ljekar, pedagog i drugi).

(3) Mišljenja iz prethodnog stava moraju biti obrazložena i zasnovana na utvrđenim činjenicama.

(4) Organ uprave nadležan za poslove socijalne zaštite u roku od tri mjeseca nakon stupanja na snagu ovog zakona donijeće uputstvo o postupku usvajanja djece.

Član 163

U postupku za usvojenje isključena je javnost.

Član 164

(1) Zasnivanju usvojenja prisustvuju usvojilac, njegov bračni drug i roditelji, odnosno staralac usvojenika.

(2) Organ starateljstva, ako ocijeni da bi to bilo u interesu djeteta, može odlučiti da zasnivanju usvojenja ne prisustvuju roditelji usvojenika.

Član 165

(1) U postupku za usvojenje organ starateljstva dužan je da roditelja, usvojioca i usvojenika starijeg od 10 godina upozna o pravima i dužnostima koja proizilaze iz usvojenja.

(2) Kod nepotpunog usvojenja organ starateljstva posebno će upozoriti stranke na zakonske odredbe o prezimenu i nasljednim pravima koje se odnose na usvojenika.

Član 166

(1) Ako organ starateljstva nađe da su ispunjeni uslovi propisani ovim zakonom, donijeće rješenje o zasnivanju usvojenja, a ako ti uslovi nisu ispunjeni, rješenjem će odbiti zahtjev za usvojenje.

(2) Organ starateljstva rješenjem o zasnivanju usvojenja može odrediti probni smještaj uz nadzor organa starateljstva od najduže tri mjeseca.

Član 167

(1) Rješenje o zasnivanju nepotpunog usvojenja sadrži sporazum o prezimenu usvojenika i o nasljednim pravima usvojenika prema usvojiocu. Ako je usvojenik stariji od 10 godina, potrebna je i njegova saglasnost o prezimenu.

(2) Ukoliko se u roku određenom u rješenju o probnom smještaju, nadzirani probni smještaj pokaže uspješnim s aspekta međusobne adaptacije usvojioca i usvojenika, organ starateljstva će potvrditi rješenje o usvojenju.

Član 168

Pravosnažno rješenje o zasnivanju usvojenja organ starateljstva dužan je da u roku od 15 dana od dana pravosnažnosti dostavi nadležnom matičaru radi upisa u matičnu knjigu rođenih.

Član 169

(1) Protiv rješenja kojim se odbija zahtjev za usvojenje, lice koje želi da usvoji može izjaviti žalbu u roku od 30 dana od dana dostavljanja rješenja. Žalba se izjavljuje drugostepenom organu nadležnom za poslove socijalne politike.

(2) Protiv rješenja kojim se zasniva usvojenje žalba je dopuštena samo u slučaju zablude, prevare ili prinude.

(3) Izjavljivanje žalbe iz prethodnog stava nije vezano za rok.

(4) Kod potpunog usvojenja mora biti sačuvana tajnost podataka o njegovom zasnivanju, a u matičnu knjigu rođenih usvojioci se upisuju kao roditelji usvojenika.

Član 170

(1) Organ starateljstva dužan je da vodi evidenciju i dokumentaciju o usvojenoj djeci.

(2) Uputstvo o vođenju evidencije i dokumentacije propisuje Republički organ uprave za socijalnu zaštitu.

IV - PRESTANAK USVOJENJA

Član 171

(1) Nepotpuno usvojenje može prestati na osnovu rješenja organa starateljstva kad on utvrdi da to zahtijevaju opravdani interesi usvojenika.

(2) Kad to zahtijevaju opravdani interesi maloljetnog usvojenika svako može kod organa starateljstva preduzeti inicijativu za prestanak usvojenja.

(3) U postupku za prestanak usvojenja organ starateljstva, kada ocijeni da je to potrebno, pribaviće odgovarajuće stručno mišljenje o cjelishodnosti daljeg postojanja usvojenja.

Član 172

(1) Nepotpuno usvojenje može prestati i na osnovu prijedloga usvojioca ili usvojenika, kao i na osnovu njihovog sporazumnog prijedloga.

(2) U slučajevima iz prethodnog stava organ starateljstva donosi rješenje o prestanku usvojenja ako ocijeni da je to u interesu usvojenika.

Član 173

(1) Protiv rješenja organa starateljstva o prestanku usvojenja može se izjaviti žalba u roku od 30 dana od dana dostavljanja rješenja.

(2) Pravosnažno rješenje o prestanku usvojenja organ starateljstva dužan je da dostavi nadležnom matičaru u roku od 15 dana od dana pravosnažnosti radi upisa u matičnu knjigu rođenih.

Član 174

Potpuno usvojenje ne može se raskinuti.

PETI DIO STARATELJSTVO

1. Poslovi starateljstva

Član 175

Poslove starateljstva vrši organ starateljstva iz člana 13. ovog zakona.

Član 176

Organ starateljstva iz prethodnog člana poslove starateljstva vrši preko postavljenog staraoca ili neposredno.

Član 177

- (1) Organ starateljstva preduzima potrebne mjere da se na najbolji način ostvari svrha starateljstva.
- (2) Organ starateljstva u pripremanju, donošenju i sprovođenju svojih rješenja, odnosno pojedinih mjera, koristi sve oblike socijalne zaštite, metode socijalnog i drugog stručnog rada, kao i usluge socijalnih, zdravstvenih, obrazovno-vaspitnih i drugih organizacija.
- (3) Organ starateljstva može osnovati stručno tijelo sastavljeno od odgovarajućih stručnjaka (ljekara, pedagoga, pravnika, psihologa, socijalnog radnika i drugih), sa zadatkom da razmatra stručna pitanja i daje organu starateljstva prijedloge za preduzimanje pojedinih ciljeva starateljstva.

Član 178

- (1) Organ starateljstva pruža posebnu društvenu zaštitu i licima koja se nalaze pod roditeljskim staranjem, pod uslovima i na način određen ovim zakonom i drugim propisima.
- (2) Organ starateljstva stara se o primjeni vaspitne i druge mjere izrečene od sudova i drugih nadležnih organa, radi vaspitanja i obrazovanja maloljetnika i drugih lica na koje se ove mjere odnose i vrši druge poslove koji su mu stavljeni u nadležnost posebnim zakonom ili propisima donesenim na osnovu zakona.

2. Staralac

Član 179

- (1) Licu pod starateljstvom organ starateljstva postavlja staraoca, ukoliko ne odluči da dužnost staraoca vrši neposredno.
- (2) Za staraoca se postavlja lice koje ima lična svojstva i sposobnost za vršenje dužnosti staraoca, a koje prethodno da pristanak da bude staralac.
- (3) Pri postavljanju staraoca, organ starateljstva uzeće u obzir i želje štićenika ako je ovaj u stanju da ih izrazi, kao i želje bliskih srodnika štićenika.
- (4) Izuzetno, kada organ starateljstva ocijeni da je to neophodno, i bez njegovog prethodnog pristanka, za staraoca će biti postavljen u pravilu najbliži krvni srodnik u pravoj liniji ili pobočnoj liniji, koji inače ispunjava i sve druge potrebne uslove za vršenje dužnosti staraoca.

Član 180

Isto lice može se postaviti za staraoca i za više štićenika ako to nije u suprotnosti sa interesima pojedinih štićenika i ako na to pristane.

Član 181

Licu pod starateljstvom koje je smještno u obrazovno-vaspitu, socijalnu ili drugu sličnu ustanovu, organ starateljstva postavlja staraoca za vršenje onih poslova starateljstva koje ta ustanova ne vrši u okvirima svoje redovne djelatnosti.

Član 182

(1) Organ starateljstva može rješenjem ograničiti ovlašćenje staraoca i odlučiti da pojedine poslove staraoca vrši neposredno.

(2) Ako organ starateljstva vrši družnost staraoca u smislu prethodnog stava , može da pojedine poslove povjeri stručnim licima da ih vrše u njegovo ime i pod njegovim nadzorom.

Član 183

Za staraoca se ne može postaviti lice:

- kome je oduzeto roditeljsko pravo,
- kome je oduzeta ili ograničena poslovna sposobnost,
- čiji su interesi u suprotnosti sa interesima štíćenika, odnosno koje ne pruža dovoljno jemstva da će štíćenika vaspitati i odgajati tako da postane odgovoran član zajednice,
- od koga se, s obzirom na njegovo ranije i sadašnje vladanje, lična svojstva i odnose sa štíćenikom i njegovim roditeljima, ne može očekivati da će pravilno vršiti dužnost staraoca.

Član 184

(1) Organ starateljstva, rješenjem kojim postavlja staraoca, određuje njegove družnosti i obim njegovih ovlašćenja.

(2) Organ starateljstva, prije donošenja rješenja iz prethodnog stava, upoznaje staraoca sa značajem starateljstva, njegovim pravima i dužnostima i sa drugim važnijim podacima potrebnim za vršenje dužnosti staraoca.

Član 185

(1) O stavljanju pod starateljstvo i o prestanku starateljstva organ starateljstva obavještava nadležnog matičara u roku od 15 dana od dana pravosnažnosti rješenja.

(2) Ako lice stavljeno pod starateljstvo ima nepokretnu imovinu, organ starateljstva obavještava nadležni sud ili katastar radi upisa starateljstva u zemljišno knjižne evidencije.

Član 186

Staralac je dužan da se savjesno stara o ličnosti, pravima, obavezama i interesima štíćenika i upravljanju njegovom imovinom.

Član 187

(1) Ako štíćenik ima imovinu, organ starateljstva preduzima mjere da se ta imovina popiše, procijeni i preda staraocu na upravljanje.

(2) Popisu imovine, pored članova komisije koju obrazuje organ starateljstva, prisustvuju staralac, štíćenik ako je u stanju da shvati o čemu se radi i držalac imovine štíćenika.

Član 188

(1) Organ starateljstva, nakon što je pokrenut postupak da se neko lice stavi pod starateljstvo, može popisati i procijeniti njegovu imovinu i preduzeti druge mjere za osiguranje te imovine i prije donošenja rješenja o stavljanju toga lica pod starateljstvo.

(2) U slučaju neposredne opasnosti po interes štićenika u pogledu njegove nepokretne imovine, organ starateljstva može i prije popisa i procjene imovine zatražiti od suda zabilježbu u zemljišno-knjižnoj evidenciji o pokretanju postupka za stavljanje toga lica pod starateljstvo.

Član 189

(1) Staralac je dužan da uz pomoć organa starateljstva preduzme sve potrebne mjere da se pribave sredstva neophodna za sprovođenje mjera, koje je u interesu štićenika, odredio organ starateljstva.

(2) Pri pribavljanju sredstava za ostvarivanje pojedinih mjera koje se preduzimaju u interesu štićenika, staralac je dužan da koristi izvore prihoda redosljedom navedenim u članu 229. ovog zakona.

Član 190

Staralac ne može bez prethodnog odobrenja organa starateljstva preduzimati poslove koji prelaze okvire redovnog poslovanja ili upravljanja štićenikovom imovinom.

Član 191

(1) Staralac može samo sa odobrenjem organa starateljstva, u pogledu raspolaganja i upravljanja imovinom i pravima štićenika, preduzimati slijedeće poslove:

- otuđiti ili opteretiti nepokretnu imovinu štićenika,
- otuđiti iz imovine štićenika pokretne stvari veće i posebne lične vrijednosti ili raspolagati imovinskim pravima veće vrijednosti,
- odreći se nasljedstva ili legata, ili odbiti poklon,
- preduzimati druge mjere određene zakonom.

(2) Organ starateljstva, u postupku davanja odobrenja staraocu u pogledu raspolaganja i upravljanja imovinom, odnosno pravima štićenika, određuje namjenu pribavljenih sredstava i nadzire njihovu upotrebu.

Član 192

(1) Staralac zastupa štićenika.

(2) Organ starateljstva zastupa štićenika ako dužnost staraoca taj organ vrši neposredno ili ako je ograničio ovlašćenje staraoca i odlučio da štićenika sam zastupa.

Član 193

(1) Staralac samostalno, u ime štićenika i za njegov račun, vrši poslove koji spadaju u redovno poslovanje i upravljanje imovinom.

(2) Pri preduzimanju svakog važnijeg posla staralac će se, kada je to moguće, posavjetovati sa štićenikom, ako je ovaj u stanju da razumije o čemu se radi.

Član 194

(1) Staralac može da zaključi pravni posao sa štićenikom samo ako organ starateljstva nađe da to zahtijevaju interesi štićenika i ako to prethodno odobri.

(2) Staralac ne može da obavezuje štićenika kao jemca.

Član 195

(1) Staralac je dužan da podnese organu starateljstva izvještaj i položi račun o svom radu svake godine, kao i kad to zatraži organ starateljstva. U slučaju neposrednog starateljstva, izvještaj je dužan da podnese radnik organa starateljstva ili drugo lice koje u ime organa starateljstva vrši poslove starateljstva. Izvještaj se podnosi pismeno ili usmeno na zapisnik.

(2) Iz izvještaja se mora vidjeti kako se staralac ili drugo stručno lice koje vrši poslove starateljstva stara o ličnosti štíčenika, a naročito o njegovom zdravlju, vaspitanju i obrazovanju, kao i o svemu drugom što je od značaja za ličnost štíčenika.

(3) Izvještaj mora sadržavati i podatke o upravljanju i raspolaganju štíčenikovom imovinom i o svim štíčenikovim prihodima i rashodima u protekloj godini i konačnom stanju štíčenikove imovine.

(4) Organ starateljstva dužan je da savjesno razmotri izvještaj staraoca i da po potrebi preduzme odgovarajuće mjere da se zaštite interesi štíčenika.

(5) Pored kontrole rada staraoca prihvatanjem izvještaja o njegovom radu, organ starateljstva dužan je i da povremeno, ličnim uvidom, kontroliše kako staralac vrši svoje dužnosti prema štíčeniku.

Član 196

(1) Staralac vrši svoju dužnost, po pravilu, bez nagrade.

(2) Organ starateljstva može odrediti staraocu nagradu ako se posebno zalagao i istakao u vršenju dužnosti.

(3) Staralac ima pravo na naknadu opravdanih troškova učinjenih u vršenju svojih dužnosti.

(4) Visinu naknade troškova staraocu utvrđuje organ starateljstva.

(5) Nagradu i naknadu troškova odobrava organ starateljstva iz prihoda štíčenika, a ukoliko bi ta isplata išla na štetu izdržavanja štíčenika, ti troškovi padaju na teret sredstava opštine.

Član 197

(1) Staralac odgovara štíčeniku za štetu koju je skrivio u obavljanju dužnosti staraoca.

(2) Organ starateljstva utvrđuje iznos štete i poziva staraoca da u određenom roku štetu naknadi. Ukoliko staralac ne naknadi utvrđenu štetu u određenom roku, organ starateljstva neposredno naknađuje štetu štíčeniku.

(3) Organ starateljstva može kod nadležnog suda zahtijevati od staraoca naknadu isplaćenog iznosa iz prethodnog stava, ako je tu štetu staralac počinio namjerno ili iz krajnje nepažnje.

(4) Radi obezbjeđenja prava štíčenika, koja su povrijeđena nepravilnim radom staraoca, organ starateljstva dužan je prema staraocu preduzeti i druge mjere predviđene zakonom.

Član 198

Ako staralac umre ili samovoljno prestane da vrši dužnost staraoca, ili ako nastanu takve okolnosti koje sprečavaju staraoca da vrši svoju dužnost, organ starateljstva dužan je da bez odlaganja preduzme mjere za zaštitu interesa štíčenika do postavljanja novog staraoca.

Član 199

(1) Organ starateljstva razriješiće staraoca od dužnosti ako utvrdi da je u vršenju dužnosti staraoca nemaran, da zloupotrebljava svoja ovlašćenja, da se njegovim radom ugrožavaju interesi štíčenika, ili ako smatra da bi za štíčenika bilo korisnije da mu se postavi drugi staralac.

(2) Organ starateljstva razriješiće staraoca od dužnosti kad ovaj sam to zatraži, a najkasnije u roku od tri mjeseca od dana podnošenja zahtjeva. Organ starateljstva mora istovremeno preduzeti sve potrebne mjere za zaštitu interesa štíčenika.

(3) Staralac kome je prestala dužnost staraoca dužan je da podnese izvještaj i položi račun o svom radu organu starateljstva.

Član 200

(1) U slučaju trajnog prestanka starateljstva, organ starateljstva poziva staraoca da u određenom roku podnese izvještaj o svom radu i o stanju štíčenikove imovine, i da preda svu imovinu na upravljanje štíčeniku, odnosno roditelju ili usvojiocu.

(2) Predaja imovine se vrši u prisustvu staraoca, štićenika, odnosno roditelja ili usvojioca i predstavnika organa starateljstva.

3. Starateljstvo nad maloljetnim licima

Član 201

Pod starateljstvo staviće se maloljetno lice:

- čiji su roditelji umrli, nestali, nepoznati ili su nepoznatog boravišta duže od jedne godine,
- čijim roditeljima je oduzeto roditeljsko pravo,
- čijim roditeljima je oduzeta poslovna sposobnost, odnosno koji još nisu stekli poslovnu sposobnost ili im je poslovna sposobnost ograničena,
- čiji su roditelji kroz duže vrijeme zanemarili čuvanje i vaspitanje djece,
- čiji su roditelji odsutni i nisu u mogućnosti da se redovno staraju o svome djetetu, a nisu ga povjerili na čuvanje i vaspitanje licu za koje je organ starateljstva utvrdio da ispunjava uslove za staraoca.

Član 202

Staralac maloljetnog štićenika dužan je da se kao roditelj stara o njegovoj ličnosti, a naročito o zdravlju, vaspitanju, obrazovanju i osposobljavanju za samostalan život i rad.

Član 203

(1) Staralac je ovlašten da u ime i za račun štićenika zaključuje pravne poslove. Za one pravne poslove koje staralac, u smislu ovog zakona, ne može sam zaključivati, potrebno je odobrenje organa starateljstva.

(2) Maloljetni štićenik koji je navršio 15 godina života može sam, bez odobravanja staraoca, zasnovati radni odnos i raspolagati ličnim dohotkom, pri čemu je dužan doprinositi za svoje izdržavanje, vaspitanje i obrazovanje.

Član 204

Staralac može samo sa odobrenjem organa starateljstva:

- smjestiti maloljetnika u vaspitnoobrazovnu ustanovu i povjeriti ga drugom licu na čuvanje i vaspitanje,
- prekinuti školovanje maloljetnika ili promijeniti vrstu škole,
- odlučiti o izboru, vršenju ili promjeni zanimanja maloljetnika,
- preduzimati i druge mjere određene zakonom.

Član 205

(1) Organ starateljstva može maloljetnog štićenika povjeriti drugom licu na čuvanje i vaspitanje, ako nađe da za to postoje opravdani razlozi.

(2) Smještaj maloljetnog štićenika na čuvanje i vaspitanje kod drugog lica treba da odgovara, ukoliko je moguće, načinu i uslovima čuvanja i vaspitanja maloljetnika pod roditeljskim staranjem.

Član 206

Vaspitno-obrazovna ustanova ili zdravstvena organizacija ili druga ustanova u kojoj je privremeno smješten maloljetni štićenik, a posebno lice kojem je maloljetnik povjeren na čuvanje i vaspitanje, dužni su obavještavati staratelja i organ starateljstva o svim važnijim promjenama u pogledu života, zdravlja, vaspitanja i obrazovanja štićenika.

(2) Organizacija ili ustanova i lice iz prethodnog stava ne mogu se osloboditi dužnosti čuvanja maloljetnog štićenika bez prethodne saglasnosti staraoca, odnosno organa starateljstva.

Član 207

(1) Starateljstvo nad maloljetnim štićenikom prestaje njegovim punoljetstvom, zaključenjem braka, njegovim usvojenjem ili kada prestane neki od razloga navedenih u članu 201. ovog zakona.

(2) Organ starateljstva će produžiti da pruža odgovarajuće oblike socijalne i druge zaštite licu nad kojim je prestalo starateljstvo zbog nastupanja punoljetstva, ako se ono do tog vremena nije uspjelo osposobiti za samostalan život i rad.

Član 208

Ako i po nastupanju punoljetstva, zbog psihofizičkih nedostataka, štićenik nije sposoban da se brine o svojoj ličnosti, pravima i interesima, staralac, uz odobrenje organa starateljstva ili organ starateljstva neposredno, pokreće kod nadležnog suda postupak za oduzimanje poslovne sposobnosti štićenika, u cilju ponovnog stavljanja pod starateljstvo.

4. Starateljstvo nad licima kojima je oduzeta poslovna sposobnost

Član 209

(1) Lice kome je pravosnažnom odlukom suda djelimično ili potpuno oduzeta poslovna sposobnost, organ starateljstva staviće pod starateljstvo.

(2) Pravosnažnu odluku o oduzimanju, odnosno ograničenju poslovne sposobnosti sud je dužan da bez odlaganja dostavi nadležnom organu starateljstva, koji će u roku od 30 dana od dana prijema odluke, lice kome je oduzeta poslovna sposobnost staviti pod starateljstvo.

Član 210

Staralac lica kome je oduzeta ili ograničena poslovna sposobnost dužan je naročito da se stara o njegovoj ličnosti, vodeći računa o uzrocima zbog kojih mu je oduzeta, odnosno ograničena poslovna sposobnost, i nastojati da se ti uzroci otklone i to lice osposobi za samostalan rad.

Član 211

(1) Staralac lica kome je potpuno oduzeta poslovna sposobnost, u dužnostima i pravima izjednačen je sa staraocem maloljetnog lica koje nije navršilo 15 godina života.

(2) Staralac lica kome je djelimično oduzeta poslovna sposobnost ima dužnosti i prava staraoca maloljetnog lica koje je navršilo 15 godina života, ali organ starateljstva može, kad je to potrebno, odrediti poslove koje lice sa djelimično oduzetom poslovnom sposobnošću može preduzimati samostalno.

Član 212

(1) Sud kod koga je pokrenut postupak da se nekom licu oduzme ili ograniči poslovna sposobnost dužan je da odmah izvijesti o tome organ starateljstva koji će, ako je potrebno, tome licu postaviti privremenog staraoca.

(2) U slučaju iz prethodnog stava primjenjuju se odredbe o starateljstvu nad maloljetnicima koji su navršili 15 godina života, ali organ starateljstva može, ako je potrebno, proširiti na njega odredbe o starateljstvu nad maloljetnicima koji nisu navršili 15 godina života.

(3) Dužnost privremenog staraoca prestaje kad se postavi stalni staralac ili kad odluka suda kojom se utvrđuje da nema mjesta oduzimanju, odnosno ograničenju poslovne sposobnosti postane pravosnažna.

Član 213

(1) Starateljstvo nad licima kojima je oduzeta, odnosno ograničena poslovna sposobnost prestaje kada im se odlukom suda donesenom u vanparničnom postupku vrati poslovna sposobnost.

(2) Pravosnažnu odluku o vraćanju poslovne sposobnosti sud odmah dostavlja organu starateljstva.

5. Staraoci za posebne slučajeve

Član 214

(1) Organ starateljstva postaviće staraoca za pojedine poslove ili određenu vrstu poslova odsutnom licu čije je boravište nepoznato a koje nema zastupnika, nepoznatom vlasniku imovine kada je potrebno da se neko o toj imovini stara, kao i u drugim slučajevima kada je to potrebno radi zaštite prava i interesa određenog lica.

(2) Licima iz prethodnog stava može, pod uslovima određenim zakonom, postaviti staraoca i organ pred kojim se vodi postupak. Ovaj organ dužan je da o tome bez odlaganja obavijesti nadležni organ starateljstva.

(3) Organ starateljstva ima prema staraocu postavljenom u smislu prethodnog stava sva ovlašćenja kao i prema staraocu koga je sam postavio.

Član 215

(1) Poseban staralac postaviće se licu nad kojim roditelji ili usvojioci vrše roditeljsko pravo za vođenje spora između njega i njegovih roditelja ili usvojioca, za zaključenje pojedinih pravnih poslova između njih, kao i u drugim slučajevima kada su njihovi interesi u suprotnosti.

(2) Licu pod starateljstvom postaviće se poseban staralac za vođenje spora između njega i staraoca, za zaključenje pravnih poslova, kao i u drugim slučajevima kada su njihovi interesi u suprotnosti.

(3) Kada među maloljetnicima nad kojima isto lice vrši roditeljsko pravo ili među licima koja imaju istog staraoca treba da se vodi spor ili zaključi pravni posao u kome su interesi maloljetnika, odnosno štićenika u suprotnosti, postaviće se svakom od njih poseban staralac za vođenje spora, odnosno zaključenja posla.

(4) Kada roditelji, usvojioci, staraoci ili pojedini organi, odnosno organizacije u vršenju svojih poslova saznaju za slučajeve iz st. 1. do 3. ovog člana, dužni su da o tome obavijeste nadležni organ starateljstva.

Član 216

Ako međunarodnim ugovorom nije drukčije određeno, organ starateljstva u slučajevima predviđenim ovim zakonom preduzeće potrebne mjere za zaštitu ličnosti, prava i interesa stranog državljanina, dok organ države čiji je on državljanin ne donese potrebnu odluku i ne preduzeme određene mjere.

Član 217

Pri postavljanju staraoca za posebne slučajeve, organ starateljstva odrediće obim dužnosti i prava staraoca imajući u vidu okolnosti svakog pojedinog slučaja.

6. Nadležnost i postupak

Član 218

(1) Mjesna nadležnost organa starateljstva određuje se prema prebivalištu, a ako se ovo ne može utvrditi, prema boravištu lica koje treba staviti pod starateljstvo.

(2) Prebivalište, odnosno boravište određuje se prema vremenu kada su se stekli uslovi za stavljanje određenog lica pod starateljstvo.

Član 219

(1) Ako se promijeni prebivalište štićenika mijenja se i nadležnost organa starateljstva.

(2) Novi nadležni organ starateljstva odlučuje da li će se mijenjati mjere koje je odredio ranije organ starateljstva.

(3) U slučaju sukoba nadležnosti u vezi sa promjenom prebivališta štićenika, organ starateljstva nadležan za štićenika do pokretanja postupka o sukobu nadležnosti, dužan je i dalje da se u svemu stara o štićeniku do donošenja pravosnažnog rješenja u tom postupku.

Član 220

Ne mijenja se nadležnost organa starateljstva za vrijeme dok se štićenik nalazi privremeno van područja tog organa, zbog školovanja, profesionalne rehabilitacije, socijalne ili zdravstvene zaštite ili iz sličnih razloga.

Član 221

- (1) Postupak za stavljanje pod starateljstvo i prestanak starateljstva pokreće se i vodi po službenoj dužnosti.
- (2) Postupak iz prethodnog stava je hitan.

Član 222

Postupak za stavljanje nekog lica pod starateljstvo ili da se na njega primijeni neki drugi oblik zaštite koju pruža organ starateljstva, pokreće organ starateljstva na osnovu neposrednog saznanja ili povodom obavijesti koju mu dostave:

- matičar, organi uprave i drugi državni organi kada u vršenju svojih dužnosti saznaju za takav slučaj,
- bračni supružnik i ostali srodnici, članovi domaćinstva i druga lica koja imaju uvid u životne prilike takvog lica.

Član 223

- (1) Kad organ starateljstva sazna da neko lice treba staviti pod starateljstvo, preduzeće odmah potrebne mjere za zaštitu ličnosti, prava i interesa tog lica, te pokrenuti postupak za njegovo stavljanje pod starateljstvo.
- (2) Organ starateljstva, u slučaju iz prethodnog stava, dužan je da, prema potrebi, odredi odgovarajuće privremene mjere koje smatra neophodnim.
- (3) Prilikom odlučivanja o obliku zaštite koji će se primijeniti na štićenika, organ starateljstva će se rukovoditi prvenstveno interesima štićenika i materijalnim mogućnostima koje mu stoje na raspolaganju, primjenjujući pri tom odgovarajuće metode socijalnog i drugog stručnog rada.

Član 224

Kod određivanja mjera, u smislu prethodnog člana, organ starateljstva dužan je da pribavi mišljenje odgovarajućih organizacija, odnosno stručnjaka i da, u cilju što potpunije zaštite ličnosti, prava i interesa štićenika i njegove porodice, sarađuje sa odgovarajućim organizacijama i organima.

Član 225

- (1) Ako lice pod starateljstvom ima nepokretnu imovinu na području drugog organa starateljstva, nadležni organ starateljstva može tu imovinu povjeriti na staranje organu starateljstva na čijem se području nalazi ta imovina.
- (2) Odobrenje za raspolaganje imovinom daje organ starateljstva nadležan za cjelokupno staranje o štićeniku.

Član 226

- (1) Organ starateljstva postupka po odredbama Zakona o opštem upravnom postupku kad odlučuje o stavljanju nekog lica pod starateljstvo, kad postavlja ili razrješava od dužnosti staraoca, kad odlučuje o obimu ovlašćenja staraoca i o pravima i pravnim interesima štićenika.
- (2) Organ starateljstva može mijenjati svoja ranije donesena rješenja kad to zahtjevaju interesi štićenika, ako se time ne vrijeđaju prava trećih lica.

Član 227

Štićenik, njegovi srodnici, organi bezbjednosti i pravosudni organi, javne službe, vladine i nevladine organizacije, kao i svaki građanin, mogu uložiti prigovor na rad staraoca i organa starateljstva.

Član 228

- (1) Prigovor u smislu prethodnog člana može se podnijeti:

- nadležnom organu starateljstva - na rad staraoca,

- organu nadležnom za rješavanje u drugom stepenu u upravnim stvarima starateljstva- na rad organa starateljstva.

(2) Organ starateljstva ispituje prigovore koji su mu podneseni i ako nađe da su osnovani, određuje mjere koje će se preduzimati.

(3) Ako drugostepeni organ nađe da je prigovor osnovan, daje uputstva organu starateljstva kako da postupi. Organ starateljstva, po primljenom uputstvu, odlučuje koje će mjere preduzeti i o tome obavještava drugostepeni organ.

Član 229

Izdaci za sprovođenje određenih mjera koje se preduzimaju u interesu štićenika, podmiruju se:

- iz prihoda štićenika,
- iz sredstava dobijenih od lica koja su obavezna da daju za izdržavanje štićenika,
- iz ostale imovine štićenika,
- iz sredstava dobijenih za štićenika po osnovu socijalne zaštite,
- iz drugih izvora.

Član 230

(1) Organ starateljstva dužan je da vodi evidenciju o licima stavljenim pod starateljstvo, o preduzetim mjerama starateljstva i o imovini štićenika.

(2) Uputstvo o vođenju evidencije i čuvanju dokumentacije iz prethodnog stava propisuje nadležni Republički organ uprave za poslove socijalne zaštite.

ŠESTI DIO IZDRŽAVANJE

Član 231

(1) Međusobno izdržavanje članova porodice i drugih srodnika je njihova dužnost i pravo.

(2) U slučajevima u kojima se međusobno izdržavanje članova porodice ili drugih srodnika ne može ostvariti u cijelosti ili djelimično, društvena zajednica pruža, pod uslovima određenim zakonom, neobezbjedenim članovima porodice sredstva neophodna za izdržavanje.

(3) Odricanje od prava na izdržavanje nema pravnog učinka.

Član 232

(1) Međusobnom izdržavanju članovi porodice i drugi srodnici doprinose, srazmjerno svojim mogućnostima i sposobnostima, u skladu s potrebama lica kojem se daje izdržavanje.

(2) Roditelji su prvenstveno obavezni da izdržavaju maloljetnu djecu i u izvršavanju te obaveze moraju da iskoriste sve svoje mogućnosti.

1. Izdržavanje djece, roditelja i drugih srodnika

Član 233

(1) Ako se djeca nalaze na redovnom školovanju, roditelji su dužni da im prema svojim mogućnostima obezbijede izdržavanje i nakon punoljetnosti, a najdalje do navršene 26. godine života, osim ako redovno školovanje nije u tom vremenu završeno iz opravdanih razloga.

(2) Ako je punoljetno dijete zbog bolesti, fizičkih ili psihičkih nedostataka nesposobno za rad, a nema dovoljno sredstava za život ili ih ne može ostvariti iz svoje imovine, roditelji su dužni da ga izdržavaju dok ta nesposobnost traje.

Član 234

(1) Dijete koje je navršilo 15 godina života i radom ostvaruje prihode, dužno je, pod uslovima iz člana 231. ovog zakona, da doprinosi za svoje izdržavanje, kao i za izdržavanje članova porodice u kojoj živi.

(2) Maloljetno dijete koje ima imovinu i prihode od te imovine, dužno je pod uslovima iz člana 231. ovog zakona, da doprinosi za svoje izdržavanje, kao i za izdržavanje porodice u kojoj živi.

Član 235

Roditelj kome je oduzeto roditeljsko pravo ne oslobađa se od dužnosti izdržavanja svoje maloljetne djece.

Član 236

(1) Djeca su dužna da izdržavaju svoje roditelje koji su nesposobni za rad, a nemaju dovoljno sredstava za život ili ih ne mogu ostvariti iz svoje imovine.

(2) Dijete se može osloboditi dužnosti izdržavanja roditelja koji ga iz neopravdanih razloga nije izdržavao u vrijeme kad je to bila njegova zakonska obaveza.

Član 237

(1) Očuh i maćeha dužni su da izdržavaju svoje maloljetne pastorkе, ako ovi nemaju srodnika koji su ih po odredbama ovog zakona dužni da izdržavaju.

(2) Obaveza očuha i maćehe da izdržavaju svoje maloljetne pastorkе ostaje i nakon smrti roditelja djeteta, ako je u času smrti postojala porodična zajednica između očuha i maćehe i pastoraka.

(3) Ako je brak između roditelja i očuha, odnosno maćehe djeteta poništen ili razveden ili je utvrđeno da brak ne postoji, obaveza izdržavanja očuha, odnosno maćehe prema pastorcima prestaje.

Član 238

(1) Pastorak je dužan da, pod uslovima iz člana 231. ovog zakona, izdržava očuha, odnosno maćehu, ako su ovi njega duže vremena izdržavali i brinuli se o njemu.

(2) Ako očuh, odnosno maćeha imaju i svoju djecu, dužnost izdržavanja je zajednička za djecu i pastorkе.

Član 239

Obaveza izdržavanja postoji i između ostalih krvnih srodnika u pravoj liniji, kao i između rođene braće i sestara kao i braće i sestara po ocu, odnosno majci u odnosu na maloljetna lica, a u odnosu na punoljetna lica samo pod uslovima iz člana 233. stav 2. ovog zakona.

Član 240

(1) Pravo na izdržavanje ostvaruje se onim redom kojim su davaoci izdržavanja pozvani na nasljeđivanje.

(2) Ako obaveza izdržavanja pada na više lica zajedno, ona se dijeli među njima prema njihovim mogućnostima.

2. Izdržavanje bračnog supružnika

Član 241

Bračni supružnik koji nema dovoljno sredstava za život, ili ih ne može ostvariti iz svoje imovine, a nesposoban je za rad ili se ne može zaposliti, ima pravo na izdržavanje od svog bračnog supružnika srazmjerno njegovim mogućnostima.

Član 242

(1) Ako je u toku parnica za razvod ili za poništenje braka, zahtjev za izdržavanje bračnog supružnika može se postaviti najkasnije do zaključenja glavne rasprave.

(2) Izuzetno od odredbe prethodnog stava, bračni supružnik može posebnom tužbom, u roku od jedne godine nakon prestanka braka, tražiti izdržavanje samo ako su uslovi za izdržavanje, koji su predviđeni u članu 241. ovog zakona, postojali u vrijeme zaključenja glavne rasprave i bez prestanka trajali do zaključenja glavne rasprave u parnici za izdržavanje.

Član 243

Sud može odbiti zahtjev za izdržavanje ako izdržavanje traži bračni supružnik koji se bez ozbiljnog povoda od strane drugog bračnog supružnika grubo ili nedolično ponašao u bračnoj zajednici, ili ako bi njegov zahtjev predstavljao očitu nepravdu, za drugog bračnog supružnika.

Član 244

Sud može odbiti zahtjev za izdržavanje postavljen u parnici za poništenje braka ili nakon što je brak poništen, ako bi obaveza za izdržavanje predstavljala očitu nepravdu za drugog bračnog supružnika.

Član 245

Sud može odbiti zahtjev za izdržavanje ako su bračni supružnici, kroz duži period odvojenog života, potpuno samostalno obezbjeđivali sredstva za vlastito izdržavanje, ili ako se iz okolnosti slučaja utvrdi da bračni supružnik koji zahtijeva izdržavanje, prestankom braka koji je trajao kraće vrijeme, nije doveden u teži materijalni položaj od onog u kome se nalazio prilikom stupanja u brak.

Član 246

(1) Sud može odlučiti da obaveza izdržavanja bračnog supružnika traje određeno vrijeme, naročito u slučajevima kada je brak trajao kraće vrijeme ili kada je tražilac izdržavanja u mogućnosti da u dogledno vrijeme na drugi način obezbijedi sredstva za život.

(2) U opravdanim slučajevima sud može obavezu plaćanja izdržavanja produžiti.

(3) Tužba za produženje davanja izdržavanja može se podnijeti samo do isteka vremena za koje je izdržavanje određeno.

Član 247

Pravo na izdržavanje prestaje ako razvedeni bračni supružnik ili bračni supružnik iz poništenog braka koji to pravo koristi, zaključi novi brak ili ako sud utvrdi da je postao nedostojan tog prava.

3. Izdržavanje lica iz vanbračne zajednice

Član 248

(1) Ako je prestala vanbračna zajednica koja je trajala tri godine i duže, lice koje iz te zajednice ispunjava uslove iz člana 241. ovog zakona, ima pravo na izdržavanje od drugog lica.

(2) Tužba za izdržavanje iz prethodnog stava može se podnijeti u roku od jedne godine od prestanka vanbračne zajednice.

Član 249

Sud može odbiti zahtjev ako izdržavanje traži lice koje se bez ozbiljnog povoda od strane drugog lica grubo ili nedolično ponašalo u vanbračnoj zajednici, ili ako bi njegov zahtjev predstavljao očitu nepravdu za drugo lice.

Član 250

(1) Sud može odlučiti da obaveza izdržavanja lica traje određeno vrijeme, naročito u slučaju kada je tražilac izdržavanja u mogućnosti da u dogledno vrijeme na drugi način obezbijedi sredstva za život.

(2) U opravdanim slučajevima sud može obavezu izdržavanja produžiti.

(3) Tužba za produženje izdržavanja može se podnijeti samo do isteka vremena za koje je izdržavanje određeno.

Član 251

Pravo na izdržavanje prestaje ako lice koje to pravo koristi, stupi u brak ili je postalo nedostojno tog prava.

Član 252

Vanbračni otac dužan je da, srazmjerno svojim mogućnostima, izdržava majku svog vanbračnog djeteta za vrijeme od tri mjeseca prije porođaja i jednu godinu nakon porođaja, ako majka nema dovoljno sredstava za život.

4. Određivanje izdržavanja

Član 253

(1) Prilikom utvrđivanja potreba lica koje traži izdržavanje, sud će uzeti u obzir njegovo imovno stanje, sposobnost za rad, mogućnost za zapošljavanje, zdravstveno stanje i druge okolnosti od kojih zavisi ocjena njegovih potreba.

(2) Kad se izdržavanje traži za dijete, sud će uzeti u obzir i uzrast djeteta, kao i potrebe za njegovo školovanje.

(3) Prilikom utvrđivanja mogućnosti lica koje je dužno da daje izdržavanje, sud će uzeti u obzir sva njegova primanja i stvarne mogućnosti da stiče povećanu zaradu, kao i njegove vlastite potrebe i zakonske obaveze po osnovu izdržavanja.

Član 254

U sporu roditelja o izdržavanju djeteta sud će, roditelju kome je dijete povjereno na zaštitu i vaspitanje, posebno cijeniti kao doprinos za izdržavanje djeteta, rad i brigu tog roditelja koju ulaže u vaspitanje i podizanje djeteta.

Član 255

Kad sud utvrdi da roditelji ni zajednički nisu u mogućnosti da podmiruju potrebe izdržavanja djeteta, obavijestice o tome organ starateljstva radi obezbjeđenja sredstava za izdržavanje djeteta.

Član 256

(1) Organ starateljstva može u ime maloljetnog djeteta pokrenuti spor o izdržavanju, odnosno za povećanje izdržavanja, kad roditelj kod koga se dijete nalazi na zaštiti i vaspitanju bez opravdanih razloga ne koristi to pravo.

(2) Ako roditelj ne traži izvršenje dosuđenog izdržavanja, organ starateljstva je ovlašćen da u ime maloljetnog lica podnese sudu prijedlog za izvršenje.

Član 257

(1) Organ starateljstva će nastojati da se roditelji sporazumiju o izdržavanju djeteta, odnosno o povišenju doprinosa za izdržavanje djeteta kada to zahtijevaju povećane potrebe djeteta ili to omogućavaju bolje materijalne prilike roditelja.

(2) Sporazum iz prethodnog stava ima snagu izvršne isprave.

(3) Organ starateljstva vodi evidenciju o izdržavanju djece i roditelja, prema uputstvu koje propisuje rukovodilac Republičkog organa uprave za poslove socijalne zaštite.

Član 258

Organ starateljstva može, u svojstvu punomoćnika, uz prethodnu saglasnost starih i samohranih lica, da u njihovo ime pokrene i vodi parnicu za ostvarivanje prava na izdržavanje prema srođnicima koji su po odredbama ovog zakona dužni ih izdržavati.

Član 259

(1) Lice koje je dužno da daje izdržavanje, a nalazi se u radnom odnosu ili je korisnik penzije, ili ostvaruje stalnu novčanu rentu u mjesečnim iznosima, sud će obavezati na plaćanje budućih mjesečnih iznosa izdržavanja koji se određuju u procentu od ličnog dohotka, penzije, ili stalne novčane rente.

(2) Ako se plata, penzija ili stalna novčana renta, iz kojih se alimentira izdržavanje ostvaruje u inostranstvu, plaćanje budućih mjesečnih iznosa može se odrediti i u fiksnom iznosu i u valuti u kojoj se ti prihodi ostvaruju.

(3) Postupak izvršenja radi naplate izdržavanja iz prethodnog stava pokreće sud po službenoj dužnosti.

Član 260

(1) Lice koje je dužno da daje izdržavanje, a koje nije u radnom odnosu ni korisnik penzije, a niti ostvaruje stalnu novčanu rentu u mjesečnim iznosima, sud će obavezati na plaćanje budućih mjesečnih iznosa izdržavanja u novčanim iznosima koji se određuju u procentu od zajamčenog ličnog dohotka u Republici.

(2) Izuzetno ako je iznos izdržavanja u slučaju iz prethodnog stava veći od zajamčenog ličnog dohotka, sud ga određuje u fiksnom novčanom iznosu.

(3) Određivanje visine izdržavanja u procentima prema odredbama člana 261. sud će izreći samo ako je davaocu izdržavanja plata, penzija ili stalna novčana renta, tolika da se iz njene visine može alimentirati izdržavanje.

Član 261

Procenat iz čl. 259. i 260. ovog zakona ne može biti manji od 15% za svako izdržavano lice, a procenat za sva lica koja traže izdržavanje ne može biti veći od 50%.

Član 262

(1) Ukoliko lice koje je po ličnom odnosu koji zakon priznaje kao osnov obaveze izdržavanja pozvano od drugog lica da daje izdržavanje, a bavi se nekom djelatnošću od koje ostvaruje prihode, sud će visinu izdržavanja utvrditi u fiksnom iznosu.

Član 263

(1) Zainteresovano lice može tražiti da sud povisi, snizi ili ukine izdržavanje dosuđeno ranijom pravosnažnom presudom ako su se izmijenile okolnosti na osnovu kojih je donesena ranija presuda.

(2) Prava i obaveze utvrđene izmijenjenom odlukom ne mogu djelovati prije podnošenja zahtjeva.

Član 264

Organ, organizacija ili zajednica, odnosno lice koje je imalo troškove radi izdržavanja nekog lica, može tražiti naknadu tih troškova od lica koje ga je po ovom zakonu dužno da izdržava, ako su učinjeni troškovi bili opravdani.

5. Postupak u sporovima za izdržavanje

Član 265

(1) Sud će po službenoj dužnosti odlučiti o izdržavanju djece kada odlučuje o povjeravanju djece na zaštitu i vaspitanje jednom od roditelja, nekom drugom licu ili odgovarajućoj organizaciji ili ustanovi.

(2) Sud će po službenoj dužnosti odlučiti o izdržavanju djeteta kada u sporu za utvrđivanje očinstva utvrdi da je tuženi otac djeteta.

Član 266

(1) U sporovima o izdržavanju maloljetne djece ili punoljetne djece nad kojom je produženo roditeljsko pravo, sud može i po službenoj dužnosti odrediti privremene mjere radi davanja izdržavanja.

(2) U ostalim sporovima o izdržavanju sud će odrediti privremene mjere radi davanja izdržavanja.

(3) Privremene mjere određiće se ako se učini vjerovatnim da postoje činjenice od kojih zavisi pravo na izdržavanje, a u sporovima za utvrđivanje očinstva i ako se učini vjerovatnim da je tuženi otac djeteta.

Član 267

(1) Ako se u parnici odlučuje o izdržavanju maloljetne djece ili punoljetne djece iz člana 233. ovog zakona, organ starateljstva učestvuje u tom postupku radi zaštite interesa djece, sa ovlašćenjima iz člana 73. ovog zakona.

(2) Sud koji odlučuje u parnici o izdržavanju obavijestiće organ starateljstva o postupku i pozivati ga na sva ročišta, kao i dostavljati mu sve odluke donesene u postupku.

Član 268

Organ starateljstva dužan je da na zahtjev suda pribavi sve podatke od značaja za donošenje odluke o izdržavanju.

Član 268a

Dijete ima pravo na besplatnu pravnu pomoć bez obzira na socijalni status u svim slučajevima u postupcima za ostvarivanje prava na izdržavanje.

SEDMI DIO IMOVINSKI ODNOSI

1. Imovina bračnih supružnika

Član 269

Imovina bračnih supružnika može biti posebna i zajednička.

Član 270

(1) Imovina koju bračni supružnik ima u času zaključenja braka ostaje njegova posebna imovina.

(2) Imovina koja je data kao miraz smatra se posebnom imovinom žene.

(3) Dobitak od igre na sreću je zajednička imovina.

(4) Imovinska dobit (tantijema) od autorskog prava i autorskom pravu srodnih prava, ostvarena u toku trajanja braka zajednička je imovina.

(5) Imovina koju su bračni supružnici stekli radom tokom bračne zajednice, kao i prihodi iz te imovine, čine zajedničku imovinu.

(6) Pokloni trećih lica učinjeni tokom bračne zajednice (u novcu, stvarima, pružanju pomoći radom i sl.), ulaze u zajedničku bračnu imovinu, bez obzira koji ih je bračni drug primio, ukoliko drukčije ne proizlazi iz namjene poklona, ili se iz okolnosti u momentu davanja poklona može zaključiti da je poklonodavac želio učiniti poklon samo jednom od bračnih supružnika.

(7) Imovina koju u toku bračne zajednice jedan bračni supružnik stekne po nekom drugom zakonskom osnovu, njegova je posebna imovina.

Član 271

- (1) Zajedničkom imovinom bračni supružnici raspolažu sporazumno.
- (2) Svojim udjelom u zajedničkoj imovini jedan bračni supružnik ne može samostalno raspolagati niti ga opteretiti pravnim poslom među živima.
- (3) Ženik i nevjesta, odnosno bračni supružnici mogu bračnim ugovorom drugačije urediti svoje odnose u pogledu zajedničke imovine.
- (4) Bračnim ugovorom mogu se urediti imovinsko-pravni odnosi na postojećoj ili budućoj imovini.
- (5) Bračni ugovor mora biti notarski obrađen.
- (6) Na zajedničku imovinu primjenjuju se odredbe stvarnog i obligacionog prava, ako ovim zakonom nije drugačije uređeno.
- (7) Bračni supružnici ne mogu ugovarati primjenu prava strane države na svoje imovinsko-pravne odnose.

2. Dioba zajedničke imovine bračnih supružnika

Član 272

- (1) Svakome od bračnih supružnika pripada po jedna polovina zajedničke imovine.
- (2) Bračni supružnici mogu zajedničku imovinu sporazumno podijeliti tako da odrede dijelove u čitavoj imovini ili jednom dijelu imovine ili na pojedinoj stvari, kao i da svakom bračnom supružniku pripadnu pojedine stvari ili prava iz te imovine, ili da jedan bračni supružnik isplati drugom novčanu vrijednost njegovog dijela.

Član 273

- (1) Svaki bračni supružnik može zahtijevati da mu sud odredi veći dio od pripadajuće mu polovine zajedničke imovine, ako dokaže da je njegov doprinos u sticanju zajedničke imovine očigledno veći od doprinosa drugog bračnog supružnika.
- (2) U slučajevima iz prethodnog stava sud određuje veličinu udjela bračnog supružnika prema njegovom doprinosu u sticanju zajedničke imovine, pri čemu vodi računa ne samo o ličnom dohotku i zaradi svakog bračnog supružnika, već i o pomoći jednog bračnog supružnika drugome, o radu u domaćinstvu i porodici, o brizi oko vaspitanja i podizanju djece, kao i o svakom drugom vidu rada i saradnje u upravljanju, održavanju i povećanju zajedničke imovine.
- (3) Na visinu udjela bračnog supružnika u imovini koja je pretežnim dijelom stečena u bračnoj zajednici neće uticati okolnost što je tu imovinu drugi bračni supružnik uvećao nakon raskida bračne zajednice, ako je svojim ponašanjem spriječio učešće bračnog supružnika u daljem sticanju.
- (4) Bračni supružnik koji je svojim radom u toku bračne zajednice doprinio održavanju i povećanju posebne imovine drugog bračnog supružnika (npr. unapređivanjem poljoprivrednog imanja i slično), može tužbom zahtijevati da mu drugi bračni supružnik da odgovarajuću naknadu u novcu.
- (5) Supružnik čije udio u sticanju zajedničke imovine ili pojedine stvari iz zajedničke imovine znatno niži od udjela drugog bračnog supružnika, ili kada to opravdavaju posebne okolnosti, može tužbom zahtijevati diobu zajedničke imovine i tako da sud obaveže drugog bračnog supružnika da mu naknadi protuvrijednost njegovog udjela u novcu, srazmjerno vrijednosti zajedničke imovine na dan donošenja presude.

Član 274

- (1) Prilikom diobe zajedničke imovine, na zahtjev bračnog supružnika, u njegov će se dio prvenstveno unijeti oni predmeti iz zajedničke imovine koji služe za obavljanje njegovog zanimanja.
- (2) Iz zajedničke imovine izdvojiće se i predati bračnom supružniku, pored njegovog dijela, i one stvari stečene radom u toku bračne zajednice koje služe isključivo njegovoj ličnoj upotrebi.
- (3) Ako je vrijednost stvari iz st. 1. i 2. ovog člana nesrazmjerno velika u odnosu na vrijednost cjelokupne zajedničke imovine, izvršiće se dioba i tih stvari, osim ako bračni supružnik koji bi ove stvari trebao da dobije ne

naknadi drugom bračnom supružniku odgovarajuću vrijednost ili ne ustupi drugom bračnom supružniku, po njegovom pristanku, druge stvari.

Član 275

(1) Bračnom supružniku kome se povjeravaju zajednička djeca na zaštitu i vaspitanje daju se, pored njegovog dijela, i stvari koje služe samo djeci ili su namijenjene samo njihovoj neposrednoj upotrebi.

(2) Kod diobe zajedničke imovine bračnom supružniku kome su povjerena zajednička djeca na zaštitu i vaspitanje dodjeljuju se one stvari za koje je očigledno da je u interesu da budu u posjedu i valasništvu bračnog supružnika kome su djeca povjerena.

Član 276

(1) Kod diobe zajedničke imovine svakom će se bračnom supružniku uračunati u njegov dio srazmjerna vrijednost onog što se duguje po osnovu zajedničkog sticanja u braku.

(2) Kao dugovanja u smislu prethodnog stava uračunaće se i potraživanja trećih lica koja su nastala radi povećanja ili održavanja postojeće zajedničke imovine, a ta potraživanja terete samo jednog bračnog supružnika prema drugom po osnovu člana 273. stav 2. ovog zakona.

(3) Nenamireni dugovi iz stava 2. ovog člana neće se uzeti u obzir prilikom određivanja udjela u zajedničkoj imovini.

Član 277

Ako je u izvršnom postupku određena prodaja stvari iz zajedničke imovine radi namirenja udjela jednog bračnog supružnika, taj bračni supružnik ima pravo preče kupovine tih stvari.

3. Odgovornost bračnih supružnika za dugove prema trećim licima

Član 278

(1) Za obaveze koje je jedan bračni supružnik imao prije stupanja u brak ne odgovara drugi bračni supružnik.

(2) Za obaveze iz prethodnog stava bračni supružnik odgovara svojom posebnom imovinom i svojim dijelom u zajedničkoj imovini.

(3) Tužbu za utvrđenje dijela bračnog supružnika u zajedničkoj imovini može podići i povjerilac bračnog supružnika.

Član 279

Za obaveze koje je jedan bračni supružnik preuzeo radi podmirenja tekućih potreba bračne, odnosno porodične zajednice, kao i za obaveze za koje po zakonu odgovaraju zajednički oba bračna supružnika, odgovaraju bračni supružnici solidarno kako zajedničkom tako i svojom posebnom imovinom.

Član 280

Ako je radi namirenja zajedničkih obaveza iz dijela jednog od bračnih supružnika u zajedničkoj imovini ili iz njegove posebne imovine naplaćeno više nego što iznosi njegov dio duga, taj bračni supružnik ima prema drugom bračnom supružniku pravo na naknadu tog iznosa iz njegovog dijela, odnosno iz njegove posebne imovine.

4. Upravljanje zajedničkom imovinom bračnih supružnika

Član 281

(1) Bračni supružnici zajedno posjeduju, upravljaju i koriste zajedničku imovinu.

(2) Bračni supružnici se mogu sporazumjeti da se jednom od njih povjeri upravljanje i korišćenje ili samo upravljanje zajedničkom imovinom ili njenim dijelom.

(3) Svaki bračni supružnik može odustati od sporazuma o povjeravanju upravljanja i korišćenja zajedničkom imovinom.

5. Vraćanje poklona bračnih supružnika

Član 282

(1) U slučaju razvoda ili poništenja braka, pokloni koji su bračni supružnici učinili jedan drugom prije zaključenja braka ili u toku braka, ne vraćaju se.

(2) Pokloni iz posebne imovine bračnog supružnika koji su nesrazmjerno velike vrijednosti u odnosu na vrijednost njegove cjelokupne imovine u vrijeme postavljanja zahtjeva za vraćanje, vraćaju se poklonodavcu u slučaju razvoda ili poništenja braka. Takav poklon nije dužan da vrati bračni supružnik ako bi to značilo očitu nepravdu za njega ili ako bi ga to dovelo u teške materijalne prilike.

Član 283

(1) Umjesto poklona koji su otuđeni, vraćaju se novčane vrijednosti ili za njih primljene stvari.

(2) Vrijednost u novcu utvrđuje se, prema izboru poklonodavca, u visini za koju je otuđena poklonjena stvar ili u vrijednosti koju je imala poklonjena stvar u vrijeme otuđenja.

(3) Ako je poklonjena stvar otuđena ili uništena u zloj namjeri, poklonoprimac je dužan da poklonodavcu naknadi vrijednost stvari po tržišnoj cijeni u vrijeme kada je stvar trebalo vratiti.

(4) Odredbe iz člana 282. ovog zakona, kao i st. 1. do 3. ovog člana, primjenjuju se i u slučaju utvrđenja da je postojao osnov za poništenje, odnosno razvod braka.

6. Imovinski odnosi lica iz vanbračne zajednice

Član 284

(1) Imovina stečena radom lica u vanbračnoj zajednici koja je trajala duže vremena smatra se njihovom zajedničkom imovinom.

(2) Kod diobe imovine iz prethodnog stava shodno se primjenjuju odredbe o diobi zajedničke imovine bračnih supružnika.

7. Imovinski odnosi roditelja i djece

Član 285

(1) Maloljetna djeca mogu imati svoju imovinu koju steknu radom ili je dobiju nasljedstvom, poklonom ili po nekom drugom zakonskom osnovu.

(2) Imovinom iz prethodnog stava, osim one koju je maloljetnik stekao radom, do njegove punoljetnosti, u njegovom interesu, upravljaju roditelji maloljetnika.

Član 286

(1) Prihode iz imovine maloljetnog djeteta roditelji prvenstveno mogu koristiti za njegovo izdržavanje, liječenje, vaspitanje i obrazovanje.

(2) Roditelji mogu prihode iz prethodnog stava koristiti i za izdržavanje članova porodice, pod uslovima iz člana 234. stav 2. ovog zakona.

Član 287

Roditelji mogu samo s odobrenjem nadležnog organa starateljstva otuđiti ili opteretiti vrednije stvari i prava iz imovine svog maloljetnog djeteta radi njegovog izdržavanja, liječenja, vaspitanja i obrazovanja ili ako to zahtijeva drugi važan interes djeteta.

Član 288

(1) Pravni poslovi o regulisanju imovinskih odnosa između bračnih supružnika, kao i između lica koja žive u vanbračnoj životnoj zajednici i pravni poslovi o raspolaganju imovinom maloljetnih i poslovno nesposobnih lica moraju biti notarski obrađeni.

(2) Pravni poslovi koji su zaključeni suprotno stavu 1. ovog člana pravno su ništavni.

8. Troškovi trudnoće i porođaja vanbračnog djeteta

Član 289

(1) Troškove izazvane trudnoćom i porođajem vanbračnog djeteta snose otac i majka prema svojim imovinskim mogućnostima.

(2) U slučaju spora sud će, na zahtjev jednog od roditelja, odrediti udio svakog od njih u snošenju troškova iz prethodnog stava.

OSMI DIO PRELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

Član 290

Odredbe ovog zakona o pravima i dužnostima bračnih supružnika, roditelja i djece, usvojlaca i usvojenika, staralaca i štíćenika, davalaca i primalaca izdržavanja, kao i o prestanku tih odnosa, primjenjivaće se i u slučajevima kad su ti odnosi nastali prije dana stupanja na snagu ovog zakona.

Član 291

Odredbe ovog zakona koje se odnose na brak i odnose u braku, odnose roditelja i djece, usvojenje, starateljstvo i izdržavanje, primjenjuju se u postupku pred sudom odnosno organom starateljstva u predmetima u kojima do dana stupanja na snagu ovog zakona, nije donesena prvostepena odluka.

Član 292

(1) Ako je prije stupanja na snagu ovog zakona donesena pravosnažna odluka, pred sudom, dalji postupak nastaviće se po propisima koji su važili do dana stupanja na snagu ovog zakona.

(2) Ako poslije stupanja na snagu ovog zakona bude ukinuta prvostepena odluka iz prethodnog stava, dalji postupak sprovede se po odredbama ovog zakona.

(3) Odredbe ovog zakona o mirenju u postupku za razvod braka neće se primjenjivati ako je postupak radi pokušaja mirenja sproveden prije stupanja na snagu ovog zakona.

Član 293

Brak zaključen prije stupanja na snagu ovog zakona koji po ranijim propisima ne bi bio postojeći ili valjan, ne može se poništiti, ako razlog za poništenje nije predviđen ovim zakonom.

Član 294

Odredbe ovog zakona primjenjuju se i na imovinske odnose bračnih supružnika iz brakova zaključenih prije stupanja na snagu ovog zakona, ako zahtjevi stranaka nisu pravosnažno riješeni do dana stupanja na snagu ovog zakona.

Član 295

Rukovodilac Republičkog organa uprave za socijalnu zaštitu donijeće bliže propise iz člana 170. stav 2, član 230. stav 2. i član 257. ovog zakona u roku od tri mjeseca od dana stupanja na snagu ovog zakona.

Član 296

Danom stupanja na snagu ovog zakona prestaje da važi Porodični zakon ("Službeni list SR Bosne i Hercegovine", broj 21/79 i 44/89).

Član 297

Ovaj zakon stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u "Službenom glasniku Republike Srpske".